

Zapobieganie nieprawidłowościom w jednostkach sektora finansów publicznych

cz. 1

Warszawa, 24 kwietnia 2025 r.

Wprowadzenie do cyklu webinarów *pt. Zapobieganie nieprawidłowościom w jednostkach sektora finansów publicznych*

Warszawa, 24 kwietnia 2025 r.

Dlaczego będziemy o tym dziś mówić?

[Kancelaria Prezesa Rady Ministrów](#) > [O Radzie Ministrów](#) > [Wykaz prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów](#)
> Projekt ustawy o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw

[← Powrót](#)

Projekt ustawy o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw

Numer projektu: UD100
Rodzaj dokumentu: Projekty ustaw
Typ dokumentu: D – pozostałe projekty

(...) **rozszerzenie celów kontroli zarządczej o podejmowanie działań na rzecz zapobiegania nieprawidłowościom i nadużyciom finansowym, w tym konfliktowi interesów, oraz ich wykrywania i zwalczania.**

[Projekt ustawy o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw - Kancelaria Prezesa Rady Ministrów - Portal Gov.pl](#)

2024/2509

ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE, Euratom) 2024/2509

z dnia 23 września 2024 r.

w sprawie zasad finansowych mających zastosowanie do budżetu ogólnego Unii

- 20) „kontrola” oznacza wszelkie środki podjęte w celu uzyskania wystarczającej pewności co do skuteczności, efektywności i oszczędności operacji, wiarygodności sprawozdawczości, ochrony aktywów i informacji, zapobiegania nadużyciom finansowym i nieprawidłowościom, ich wykrywania oraz korygowania i monitorowania, a także co do odpowiedniego zarządzania ryzykiem w zakresie zgodności z prawem i prawidłowości operacji leżących u podstaw rozliczeń, z uwzględnieniem wieloletniego charakteru programów, a także charakteru danych płatności. Kontrole mogą obejmować różne weryfikacje, a także wdrażanie wszelkich polityk i procedur służących osiągnięciu celów, o których mowa w zdaniu pierwszym;

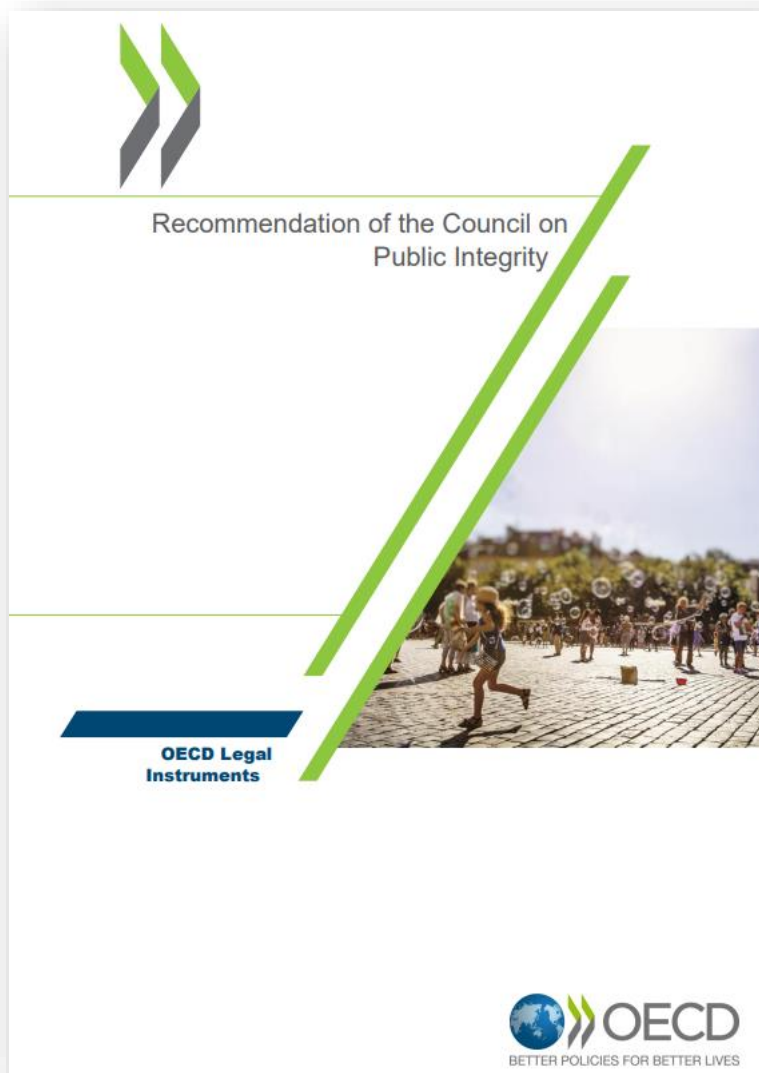
Artykuł 36

Wewnętrzna kontrola wykonania budżetu

1. Zgodnie z zasadą należytego zarządzania finansami budżet wykonuje się przy zapewnieniu skutecznej i efektywnej kontroli wewnętrznej odpowiedniej dla każdej z metod wykonywania oraz zgodnie z odpowiednimi przepisami sektorowymi.
2. Do celów wykonania budżetu kontrolę wewnętrzną stosuje się na wszystkich szczeblach zarządzania i ma ona zapewnić wystarczającą pewność co do osiągnięcia następujących celów:
 - a) skuteczności, efektywności i oszczędności w odniesieniu do operacji;
 - b) wiarygodności sprawozdawczości;
 - c) ochrony aktywów i informacji;
 - d) zapobiegania nieprawidłowościom, w tym nadużyciom finansowym, korupcji, konfliktom interesów i podwójnemu finansowaniu oraz ich wykrywania, korygowania i prowadzenia działań następnych, także poprzez dobrowolne korzystanie z jednolitego zintegrowanego i interoperacyjnego systemu informowania i monitorowania, obejmującego jednolite narzędzie do eksploracji danych i punktowej oceny ryzyka, dostarczonego przez Komisję, umożliwiające dostęp do danych dotyczących odbiorców środków finansowych Unii, w tym ich beneficjentów rzeczywistych zdefiniowanych w art. 3 pkt 6 dyrektywy (UE) 2015/849, oraz elektroniczne automatyczne wyszukiwanie takich danych, ich rejestrowanie, przechowywanie i analizowanie, zgodnie z przepisami sektorowymi;
 - e) odpowiedniego zarządzania ryzykiem związanym ze zgodnością z prawem i prawidłowością operacji leżących u podstaw rozliczeń, z uwzględnieniem wieloletniego charakteru programów, jak również charakteru danych płatności.

[L_202402509PL.000101.fmx.xml](#)

[OECD Legal Instruments](#)

[OECD Public Integrity Handbook | OECD](#)

10 Risk management

This chapter provides a commentary on the principle of risk management contained within the OECD Recommendation of the Council on Public Integrity. From both the government-wide and institutional perspectives, the chapter explores how public sector organisations can tailor policies and practices to effectively manage integrity risks, conduct risk assessments and sustain a control environment that safeguards public integrity. It also emphasises the need for coherent procedures to respond to potential fraud or corruption, including protocols for reporting, follow-up and investigations. The chapter also considers the critical role of internal audit functions in relation to managers in government, focusing on their added value of providing independent, objective assurance for effective internal control and integrity risk management. The chapter highlights key challenges and leading practices, such as articulating value-driven internal control policies, conducting periodic risk assessments that link to objectives, and creating feedback loops to monitor and evaluate activities.

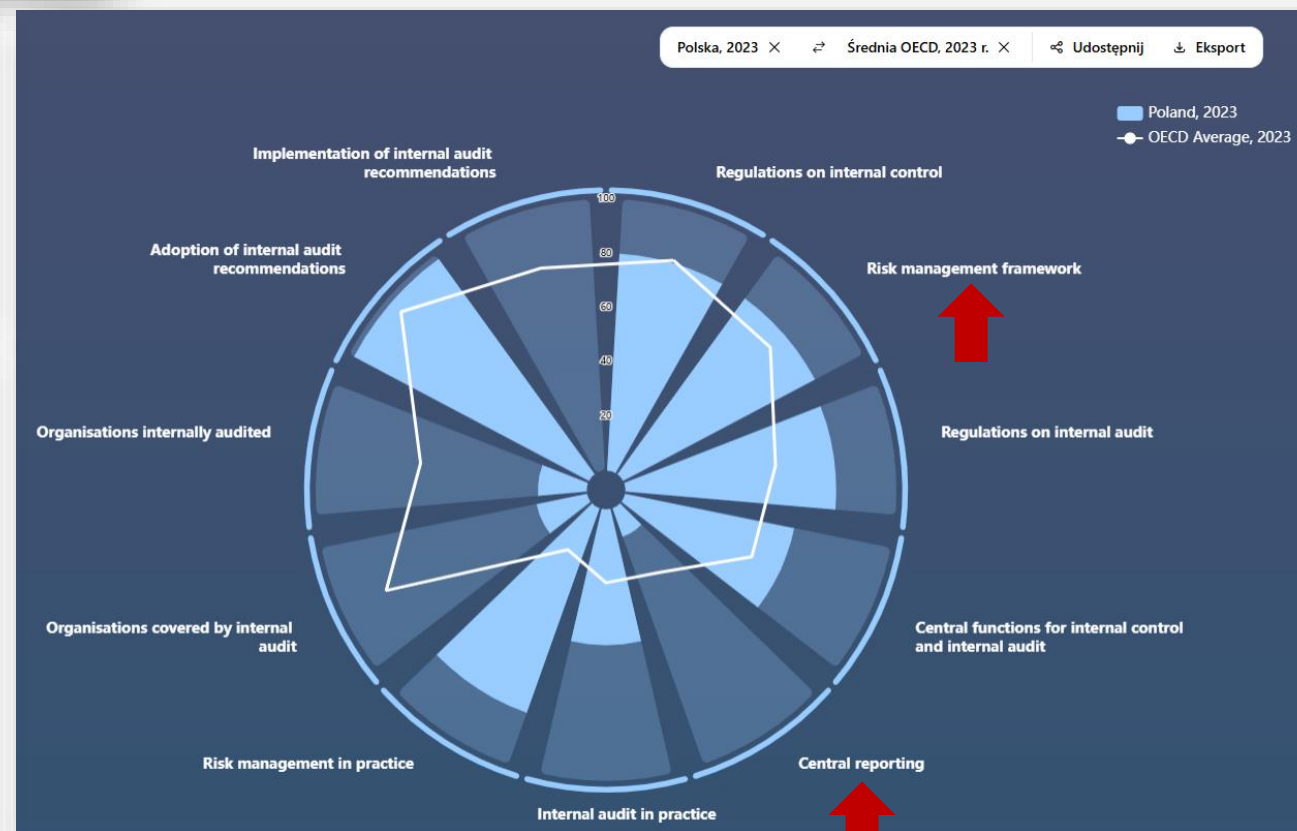
OECD Public Integrity Indicators

Ramy zarządzania ryzykiem

- ✓ Istnieją ramy zarządzania ryzykiem.
- ✓ Zagrożenia dla uczciwości publicznej są wyraźnie uwzględnione w ramach zarządzania ryzykiem.
- ✓ Ramy zarządzania ryzykiem wyraźnie delegują obowiązek przeprowadzania ocen ryzyka na kadry kierowniczą, a nie na audytorów wewnętrznych.
- ✗ Rejestry ryzyka dla całego podmiotu lub profile ryzyka nadużyć finansowych muszą być przygotowywane w każdym organie publicznym.
- ✓ Ustanowiono procesy i procedury dotyczące ryzyka i działań, które musi podjąć kadra kierownicza, w tym procedury raportowania lub eliminowania słabości systemu kontroli wewnętrznej.

Sprawozdawczość na szczeblu centralnym w zakresie kontroli wewnętrznej i audytu wewnętrznego

- ✗ Wszystkie instytucje rządowe na szczeblu centralnym, które są zobowiązane do wdrożenia kontroli wewnętrznej, złożyły sprawozdanie z podjętych działań do centralnej funkcji odpowiedzialnej za politykę kontroli wewnętrznej w ostatnim pełnym roku kalendarzowym.
- ✓ Roczne sprawozdania z kontroli wewnętrznej lub audytu wewnętrznego z ostatnich 3 lat przedstawiają stopień wdrożenia zaleceń audytu wewnętrznego.
- ✗ Roczne sprawozdania z kontroli wewnętrznej lub audytu wewnętrznego za ostatnie 3 lata są publicznie dostępne.
- ✗ Roczne sprawozdania z kontroli wewnętrznej lub audytu wewnętrznego były udostępniane najwyższemu organom kontroli w ciągu ostatnich trzech lat, jeśli nie były publicznie dostępne.
- ✗ Ostatnie roczne raporty dotyczące kontroli wewnętrznej z ostatnich 3 lat zawierały podsumowanie statystyk audytu oraz podsumowanie samooceny działań w zakresie kontroli wewnętrznej i zarządzania ryzykiem.
- ✗ Ostatnie sprawozdanie roczne dotyczące kontroli wewnętrznej lub audytu wewnętrznego zawierało specjalną sekcję lub dane dotyczące ryzyka i kontroli w zakresie integralności, przeciwdziałania korupcji lub nadużyciom finansowym.
- ✗ Ponad 50% organów publicznych objętych kontrolą wewnętrzną przedstawiło sprawozdanie z samooceny dotyczące dojrzałości ich systemów kontroli wewnętrznej w ostatnim pełnym roku kalendarzowym.
- ✗ Organizacja międzyrządowa przeprowadziła przegląd systemu kontroli wewnętrznej lub audytu wewnętrznego w ciągu ostatnich 5 lat.
- ✗ Najwyższy organ kontroli przeprowadził przegląd systemu kontroli wewnętrznej lub audytu wewnętrznego w ciągu ostatnich 5 lat.

Effectiveness of internal control and risk management | OECD Public Integrity Indicators

Definicje:

Nieprawidłowości

Nadużycia

Nadużycia finansowe

Konflikt interesów

Korupcja

Nieprawidłowości indywidualne, błędy

Nieprawidłowości proceduralne, systemowe

Nieprawidłowość

- to naruszenie lub obejście obowiązujących przepisów prawa, regulacji wewnętrznych, umów lub innych norm postępowania (np. standardów etycznych), które może prowadzić do nieefektywności, ryzyka sankcji administracyjnych, konsekwencji finansowych, dyscyplinarnych, czy też karnych itd.

Nieprawidłowość

ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) NR 1303/2013

z dnia 17 grudnia 2013 r.

ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006

36) „nieprawidłowość” oznacza każde naruszenie prawa unijnego lub prawa krajowego dotyczącego stosowania prawa unijnego, wynikające z działania lub zaniechania podmiotu gospodarczego zaangażowanego we wdrażanie EFSI, które ma lub może mieć szkodliwy wpływ na budżet Unii poprzez obciążenie budżetu Unii nieuzasadnionym wydatkiem;

38) „nieprawidłowość systemowa” oznacza każdą nieprawidłowość, która może mieć charakter powtarzalny, o wysokim prawdopodobieństwie wystąpienia w podobnych rodzajach operacji, będącą konsekwencją istnienia poważnych defektów w skutecznym funkcjonowaniu systemu zarządzania i kontroli, w tym polegającą na niewprowadzeniu odpowiednich procedur zgodnie z niniejszym rozporządzeniem oraz z przepisami dotyczącymi poszczególnych funduszy;

Nieprawidłowość

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
pomagamy w naprawianiu państwa

DOI: [10.34616/fiuw.2020.1.81.100](https://doi.org/10.34616/fiuw.2020.1.81.100)

Folia Iuridica Universitatis Wratislaviensis
2020, vol. 9 (1), 81–100

Leszek Murat
Najwyższa Izba Kontroli
ORCID: [0000-0002-5149-2055](https://orcid.org/0000-0002-5149-2055)

Nieprawidłowości jako byty prawne

Transgressions of law as legal beings

„Nieprawidłowości cechują się istotnością, skalą i charakterem, a także wartością i kontekstem. Wszystkie te atrybuty istotne są dla przyporządkowania nieprawidłowościom określonej wagi i dokonania oceny kontrolowanej działalności.”

Nieprawidłowość

Dz. U. 2005 Nr 14 poz. 114

Opracowano na
podstawie: t.j.
Dz. U. z 2024 r.
poz. 104.

USTAWA

z dnia 17 grudnia 2004 r.

o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych

DZIAŁ I

Przepisy ogólne

Art. 1. Ustawa określa zasady i zakres odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych, organy właściwe oraz postępowanie w sprawach o naruszenie dyscypliny finansów publicznych.

Nie definiuje wprost **nieprawidłowości**, ale opisuje **czyny stanowiące naruszenie dyscypliny finansów publicznych**, które są kwalifikowane jako poważne **nieprawidłowości** w gospodarowaniu środkami publicznymi.

Naruszeniem dyscypliny finansów publicznych jest...

Nieprawidłowość

Dz. U. 1999 Nr 83 poz. 930

U S T A W A

z dnia 10 września 1999 r.

Kodeks karny skarbowy¹⁾

Opracowano na podstawie: t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 628, 850, 879, 1685, 1721, z 2025 r. poz. 179, 222, 340.

TYTUŁ I

PRZESTĘPSTWA SKARBOWE I WYKROCZENIA SKARBOWE

DZIAŁ I

Część ogólna

Rozdział I

Przepisy wstępne

Art. 1. § 1. Odpowiedzialności karnej za przestępstwo skarbowe lub odpowiedzialności za wykroczenie skarbowe podlega ten tylko, kto popełnia czyn społecznie szkodliwy, zabroniony pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia.

§ 2. Nie jest przestępstwem skarbowym lub wykroczeniem skarbowym czyn zabroniony, którego społeczna szkodliwość jest znikoma.

§ 3. Nie popełnia przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego sprawca czynu zabronionego, jeżeli nie można mu przypisać winy w czasie czynu.

§ 21. Księgami są:

- 1) księgi rachunkowe;
- 2) podatkowa księga przychodów i rozchodów;
- 3) ewidencja;
- 4) rejestr;
- 5) inne podobne urządzenia ewidencyjne, do których prowadzenia zobowiązuje ustawa, a w szczególności zapisy kasy rejestrującej.

§ 22. Księga nierzetelna jest to księga prowadzona niezgodnie ze stanem rzeczywistym.

➔ § 23. Księga wadliwa jest to księga prowadzona niezgodnie z przepisem prawa.

Art. 61. § 1. Kto nierzetelnie prowadzi księgę, podlega karze grzywny do 240 stawek dziennych.

§ 2. W wypadku mniejszej wagi, sprawca czynu zabronionego określonego w § 1 podlega karze grzywny za wykroczenie skarbowe.

➔ § 3. Karze określonej w § 2 podlega także ten, kto wadliwie prowadzi księgę.

Nadużycie

Nadużycie finansowe

Nadużycie

- to świadome i celowe działanie z zamiarem osiągnięcia korzyści lub ukrycia prawdy, które może prowadzić do strat finansowych, odpowiedzialności karnej lub utraty reputacji (OECD w przypadku administracji publicznej kładzie tu szczególny nacisk na kontekst funkcji publicznej i naruszenia zaufania publicznego).

Nadużycia

- **Przywłaszczenie mienia** – np. kradzież lub niewłaściwe wykorzystanie zasobów jednostki (kradzież gotówki, fałszywe faktury, zawyżone delegacje, korzystanie z mienia firmy do celów prywatnych)
- **Fałszowanie sprawozdań finansowych lub manipulacje księgowe** mające na celu wprowadzenie w błąd interesariuszy jednostki (ukrywanie zobowiązań, nierzetelność danych, fałszowanie danych finansowych).
- **Nadużycia służbowe** (wykorzystanie informacji poufnych lub przekroczenie uprawnień).
- **Nadużycia w zamówieniach publicznych** (ustawianie przetargów, fikcyjna konkurencja).
- **Wyłudzanie świadczeń lub dotacji** (na podstawie fałszywych danych).
- **Ukrywanie nieprawidłowości** (przez przełożonych lub współpracowników).

Konflikt interesów

- to sytuacja, w której **interes prywatny** osoby pełniącej funkcję publiczną lub zawodową **może wpływać** lub **sprawiać wrażenie wpływu** na jej bezstronność i obiektywność.
- to przede wszystkim **ryzyko** i staje się **nadużyciem** dopiero wtedy, gdy osoba w nim uczestnicząca działa w sposób sprzeczny z przepisami, etyką lub interesem publicznym.

Sytuacja:	Czy to jest nadużycie?	Dlaczego?
Osoba ujawnia konflikt i wyłącza się z dalszych działań.	Nie	Osoba przestrzega zasad i nie czerpie w tej sytuacji żadnych korzyści.
Osoba nie ujawnia konfliktu i podejmuje dalsze działania lub decyzje.	Tak	To nadużycie zaufania i może prowadzić do nieuczciwych korzyści.
Osoba nie ujawnia konfliktu i promuje interesy swojej rodziny, znajomych lub powiązanych ze sobą organizacji lub firm.	Tak	Dochodzi do nadużycia, w tym np. do nadużycia władzy.

Korupcja

- to nielegalne działanie polegające na **wykorzystywaniu uprzywilejowanej pozycji dla uzyskania ekonomicznych prywatnych lub politycznych korzyści**. Działanie to jest nacechowane przedkładaniem interesu prywatnego nad publiczny.

To:

- **przekupstwo,**
- **sprzedajność,**
- **protekcja** (nepotyzm, kumoterstwo),
- **kupczenie wpływami,**
- **przekroczenie uprawnień i niedopełnienie obowiązków** (nadużycie stanowiska służbowego) **gdy jest to związane z jakąkolwiek korzyścią majątkową lub osobistą.**

Odpowiedzialność karna

Dz. U. 1997 Nr 88 poz. 553

U S T A W A

z dnia 6 czerwca 1997 r.

Kodeks karny¹⁾

CZĘŚĆ OGÓLNA

Rozdział I

Zasady odpowiedzialności karnej

Art. 1. § 1. Odpowiedzialności karnej podlega ten tylko, kto popełnia czyn zabroniony pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia.

§ 2. Nie stanowi przestępstwa czyn zabroniony, którego społeczna szkodliwość jest znikoma.

§ 3. Nie popełnia przestępstwa sprawca czynu zabronionego, jeżeli nie można mu przypisać winy w czasie czynu.

Art. 2. Odpowiedzialności karnej za przestępstwo skutkowe popełnione przez zaniechanie podlega ten tylko, na kim ciążył prawny, szczególnie obowiązek zapobiegnięcia skutkowi.

Opracowano na
podstawie: t.j.
Dz. U. z 2025 r.
poz. 383.

Art. 228. § 1. Kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej, przyjmuje korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę,
podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

Art. 230. § 1. Kto, w zamian za korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę, podejmuje się pośrednictwa w załatwieniu sprawy, powołując się na wpływy, wywołując u innej osoby przekonanie o istnieniu wpływów, wykorzystując takie przekonanie lub utwierdzając ją w przekonaniu o istnieniu wpływów w:

- 1) instytucji państwowej lub samorządowej,
- 2) organizacji krajowej lub międzynarodowej,
- 3) krajowej lub zagranicznej jednostce organizacyjnej dysponującej środkami publicznymi,
- 4) przedsiębiorstwie państwowym,
- 5) spółce handlowej z udziałem Skarbu Państwa, samorządu terytorialnego lub państwowej osoby prawnej,

podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

Dziękuję za uwagę

MF_GOV_PL

gov.pl.finance

Ministerstwo Finansów

ministerstwo-finansow

Association of Certified Fraud Examiners

Poland Chapter #183

Zapobieganie nieprawidłowościom w jednostkach sektora finansów publicznych

- Oszustwa Zawodowe-

Prelegent:
Grażyna Felisiak
g.felisiak.acfepolska@gmail.com

Warszawa, 24.04.2025r.

Cele statutowe ACFE Poland #183:

Poland Chapter #183

Promocję edukacji oraz pomoc w zdobywaniu wiedzy i umiejętności w zakresie powiązanych ze sobą dziedzin audytu, zapobiegania i wykrywania korupcji, przestępstw i nadużyć gospodarczych w sektorze publicznym i prywatnym.

Ułatwianie swobodnej wymiany wiedzy o metodach i technikach zapobiegania i wykrywania przestępstw i nadużyć gospodarczych i finansowych, a także o problemach napotkanych przez członków Stowarzyszenia w związku z realizacją celów Stowarzyszenia.

Promocję wymiany informacji pomiędzy członkami Stowarzyszenia, służącą bieżącemu uaktualnieniu ich wiedzy na temat wydarzeń związanych z działalnością antykorupcyjną i przestępstwami gospodarczymi, które mogłyby być przydatne dla członków, ich pracodawców oraz zleceniodawców.

Upowszechnianie wśród kierowników organizacji, księgowych, audytorów, kontrolerów i innych pracowników wiedzy na temat konieczności stosowania odpowiednich systemów kontroli dla efektywnego zapobiegania i wczesnego wykrycia przestępstw i nadużyć gospodarczych.

Promocję norm i standardów środowiskowych bądź zawodowych dotyczących prowadzenia badań oraz świadczenia usług doradczych w dziedzinie zapobiegania i wykrycia przestępstw i nadużyć gospodarczych.

Współpracę i współdziałanie z administracją państwową, jednostkami gospodarczymi, organizacjami społecznymi i innymi instytucjami, w szczególności w zakresie:

opiniowanie uregulowań prawnych i przepisów w zakresie zapobiegania i wykrywania korupcji, przestępstw i nadużyć gospodarczych,

Poland Chapter #183

Zostań Członkiem Stowarzyszenia:

Pobierz, wypełnij i prześlij deklarację członkowską :

Pobierz

Oszustwa zawodowe w raportach ACFE

Główne ustalenia :

- W raporcie w roku 2024, badania obejmowały 1 921 spraw z 138 krajów i terytoriów
- łączna wysokość strat to 3,1 Biliona dolarów
- Mediana straty (na 1 przypadek), to 145 000 dolarów
- Średnia strata (na przypadek), to 1,7 miliona dolarów
- Najczęstsze, ale najmniej kosztowne oszustwo, to: przywłaszczenie aktywów (89%)
- Najmniej powszechne, ale najdroższe oszustwo, to: oszustwa w sprawozdaniach finansowych (5%)
- Prawie połowa wszystkich zgłoszonych przypadków, to: KORUPCJA (48%)
- Typowe oszustwo trwa 12 miesięcy

Definicja oszustwa zawodowego (*Occupational Fraud*) wg ACFE – Association of Certified Fraud Examiners.

Oszustwo zawodowe, to celowe nadużycie popełnione przez pracownika, które prowadzi do nienależnych korzyści majątkowych kosztem pracodawcy.

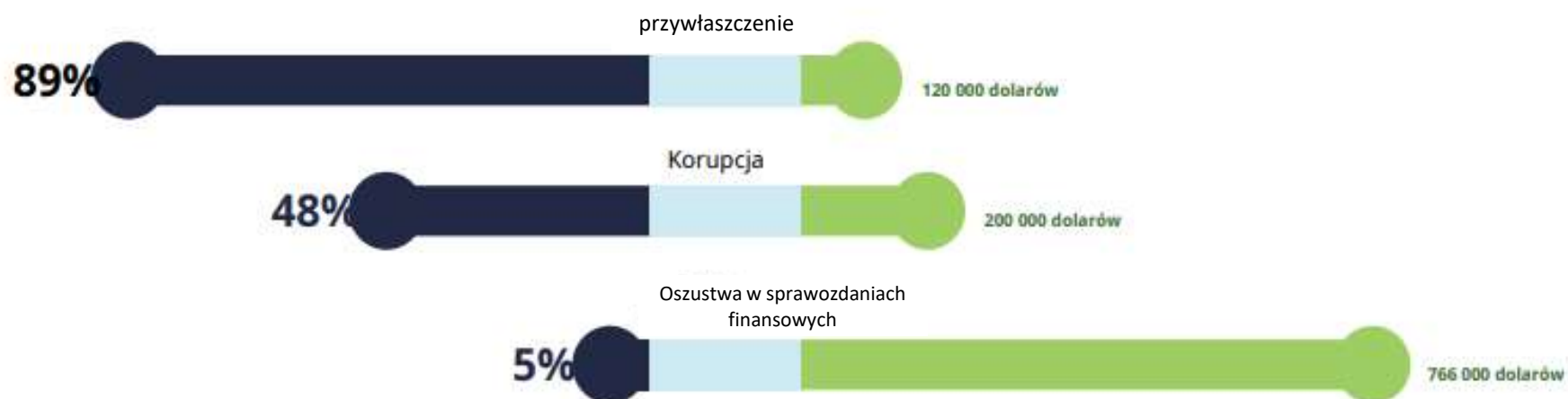
Kategorie oszustw zawodowych

Korupcja

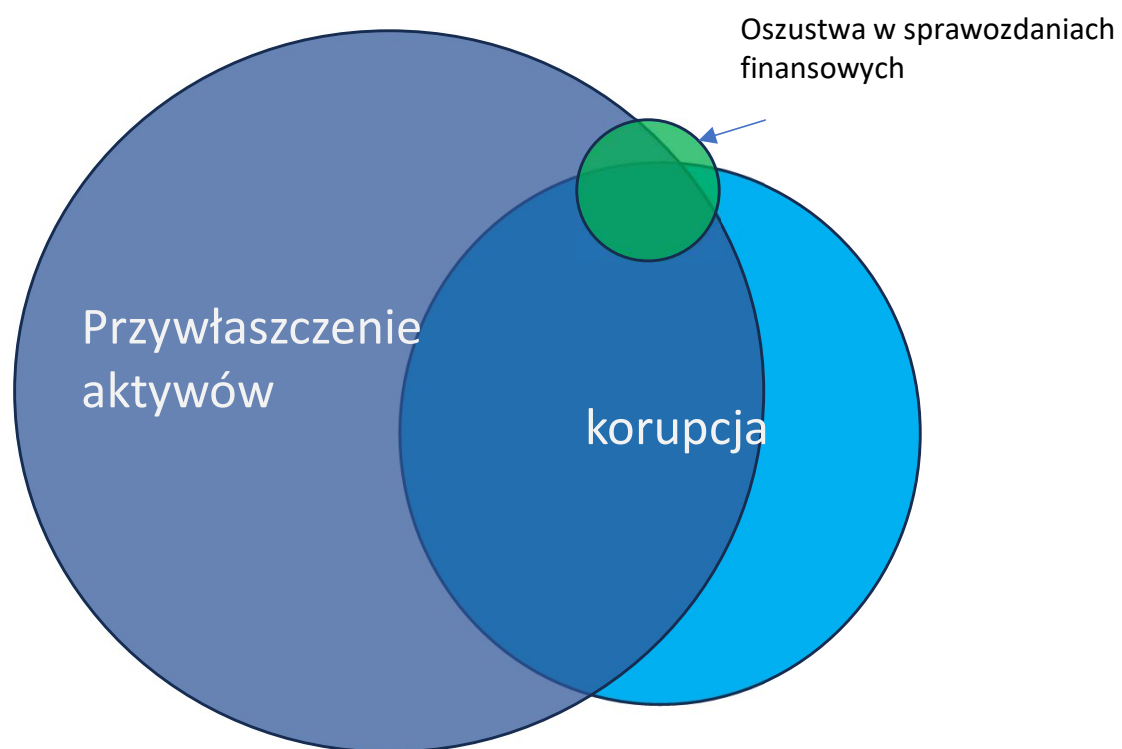
Przywłaszczenie
aktywów

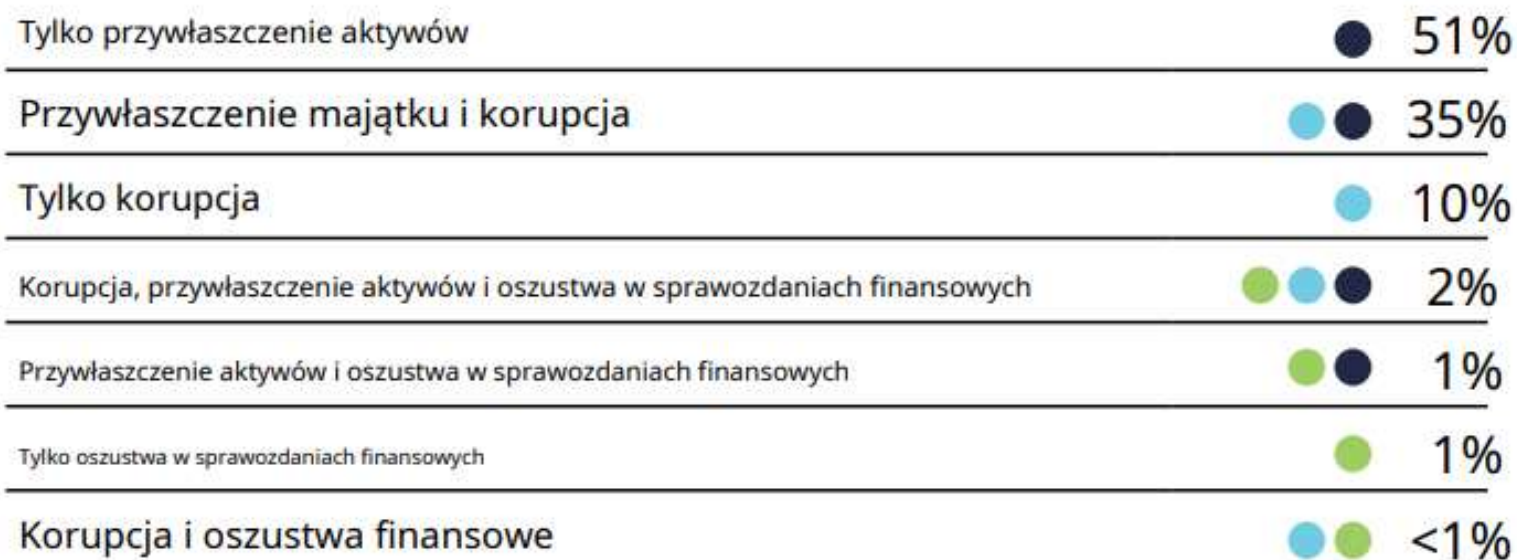
Oszustwa w
sprawozdaniach
finansowych

Częstotliwość oszustw zawodowych

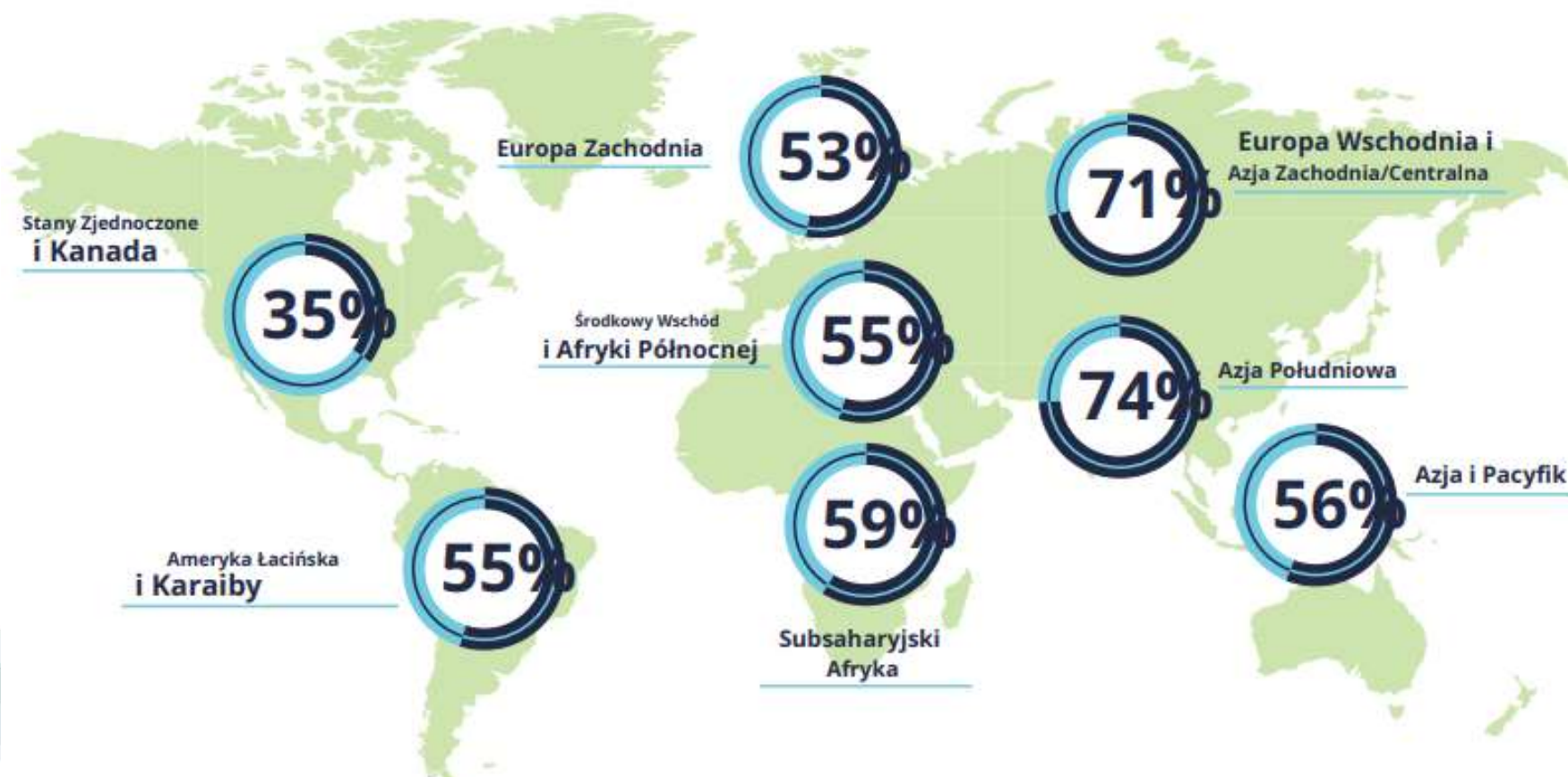

Łączenie oszustw zawodowych

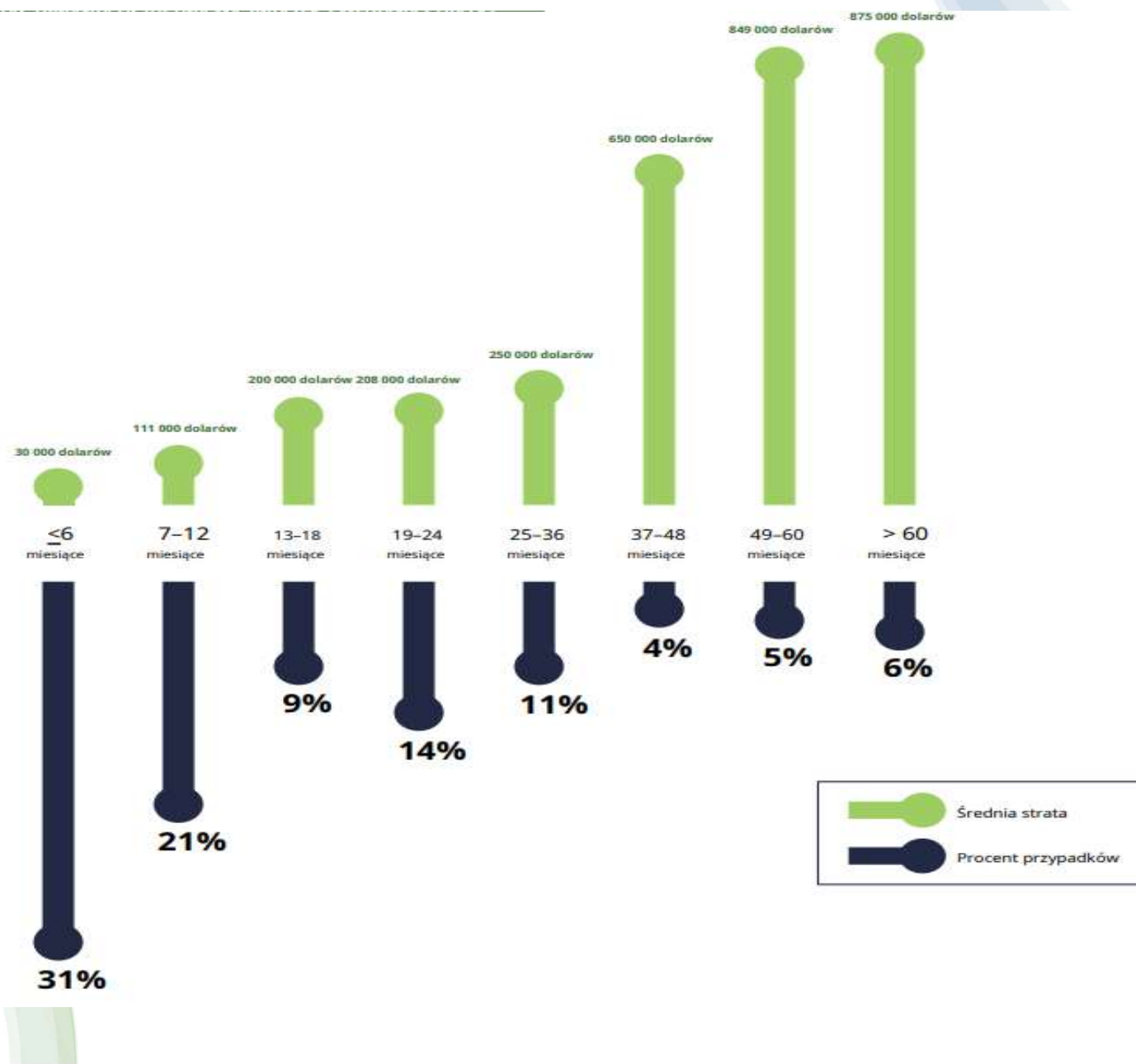

Zależność ryzyka od regionu

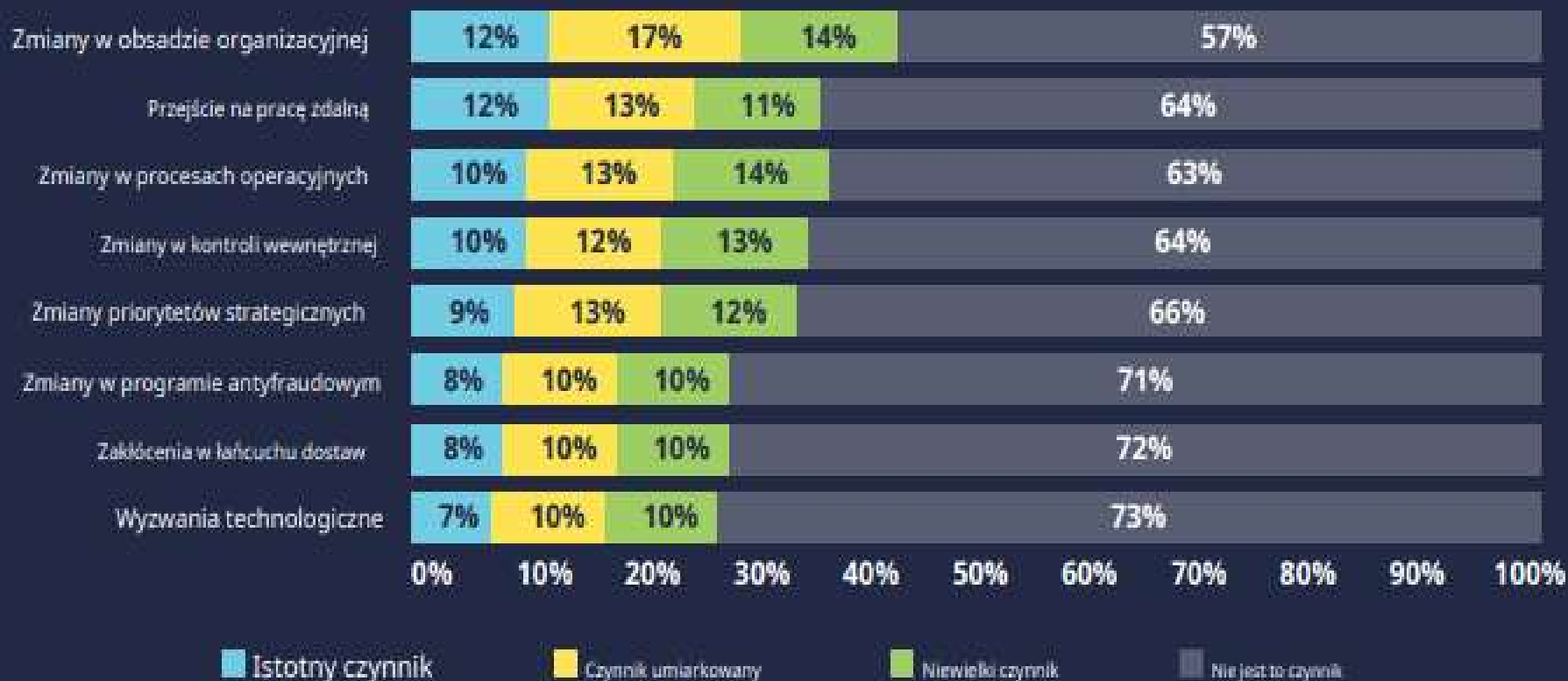

Zależność trwania oszustwa, a wysokość straty

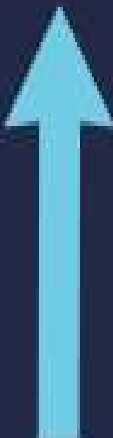
Trendy w oszustwach 01.2022 – 09.2023

W JAKIM ZAKRESIE CZYNNIKI ZWIĄZANE Z PANDEMIĄ PRZYZCZYNIŁY SIĘ DO OSZUSTW ZAWODOWYCH?

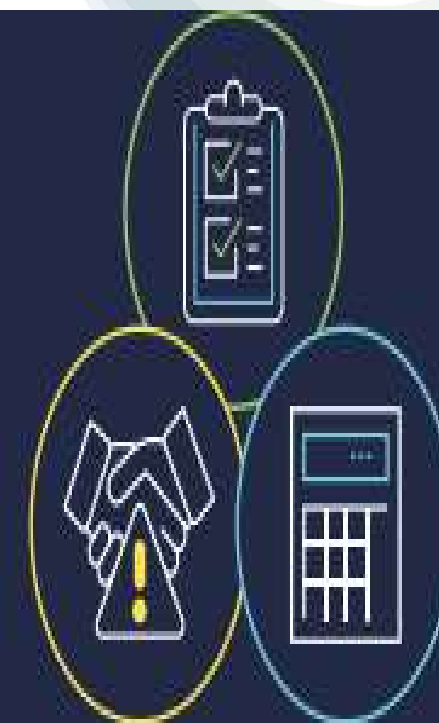

MEDIANA STRATA DLA WSZYSTKICH TRZECH PODSTAWOWYCH KATEGORII

OSZUSTW ZAWODOWYCH ZWIĘKSZONE W LATACH 2022-2024

	2022	2024	ZMIANA
Oszustwa w sprawozdaniach finansowych	513 000 dolarów	706 000 dolarów	↑ 29%
Korupcja	150 000 dolarów	200 000 dolarów	↑ 33%
Przywłaszczenie aktywów	100 000 dolarów	120 000 dolarów	↑ 20%

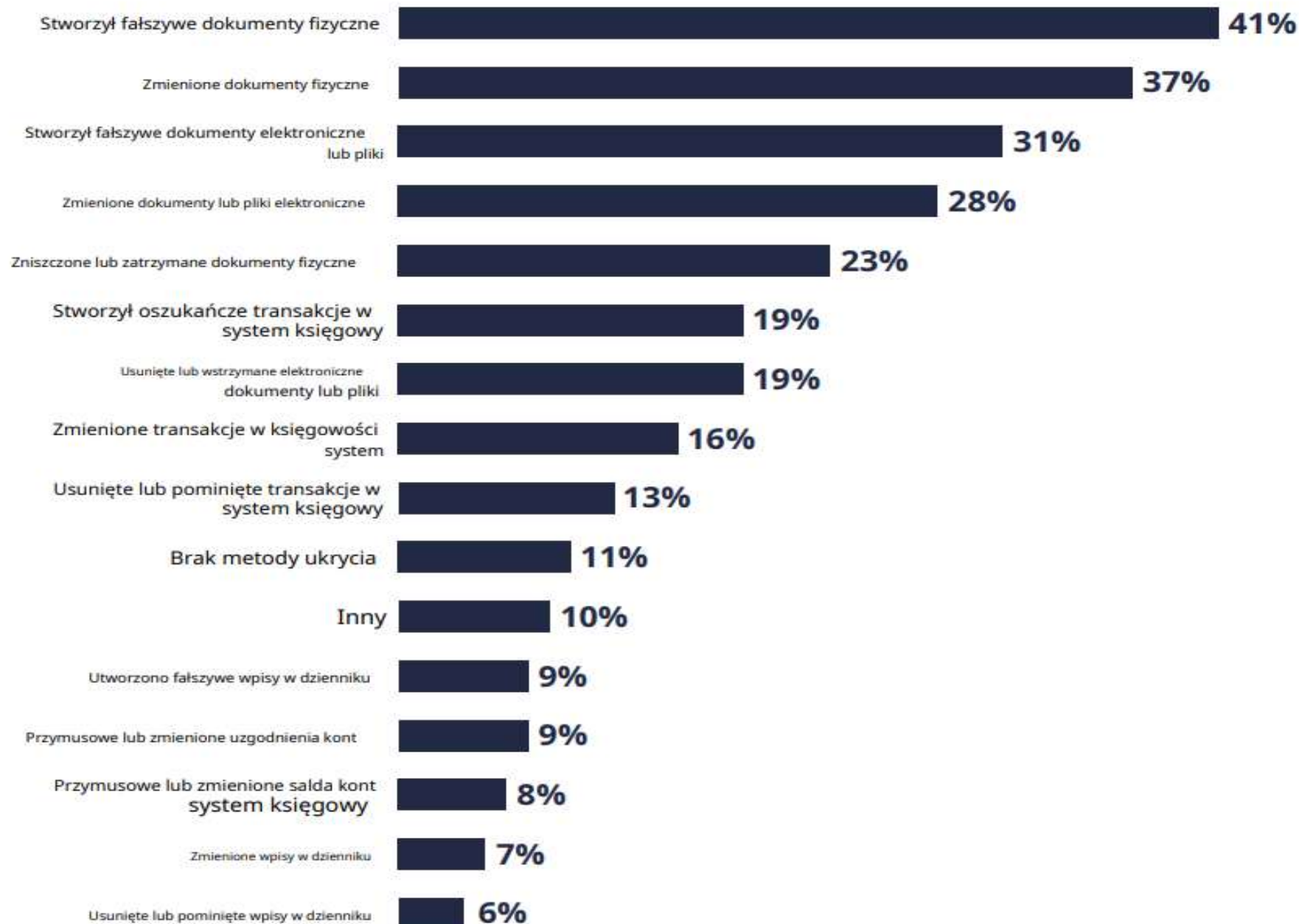

SPRAWY Z UDZIAŁEM WIĘCEJ NIŻ JEDNEGO SPRAWCY

Trend
WZRASTAJĄCA ZMOWA
wśród sprawców
Lekko odwrócony
w trakcie pandemii.

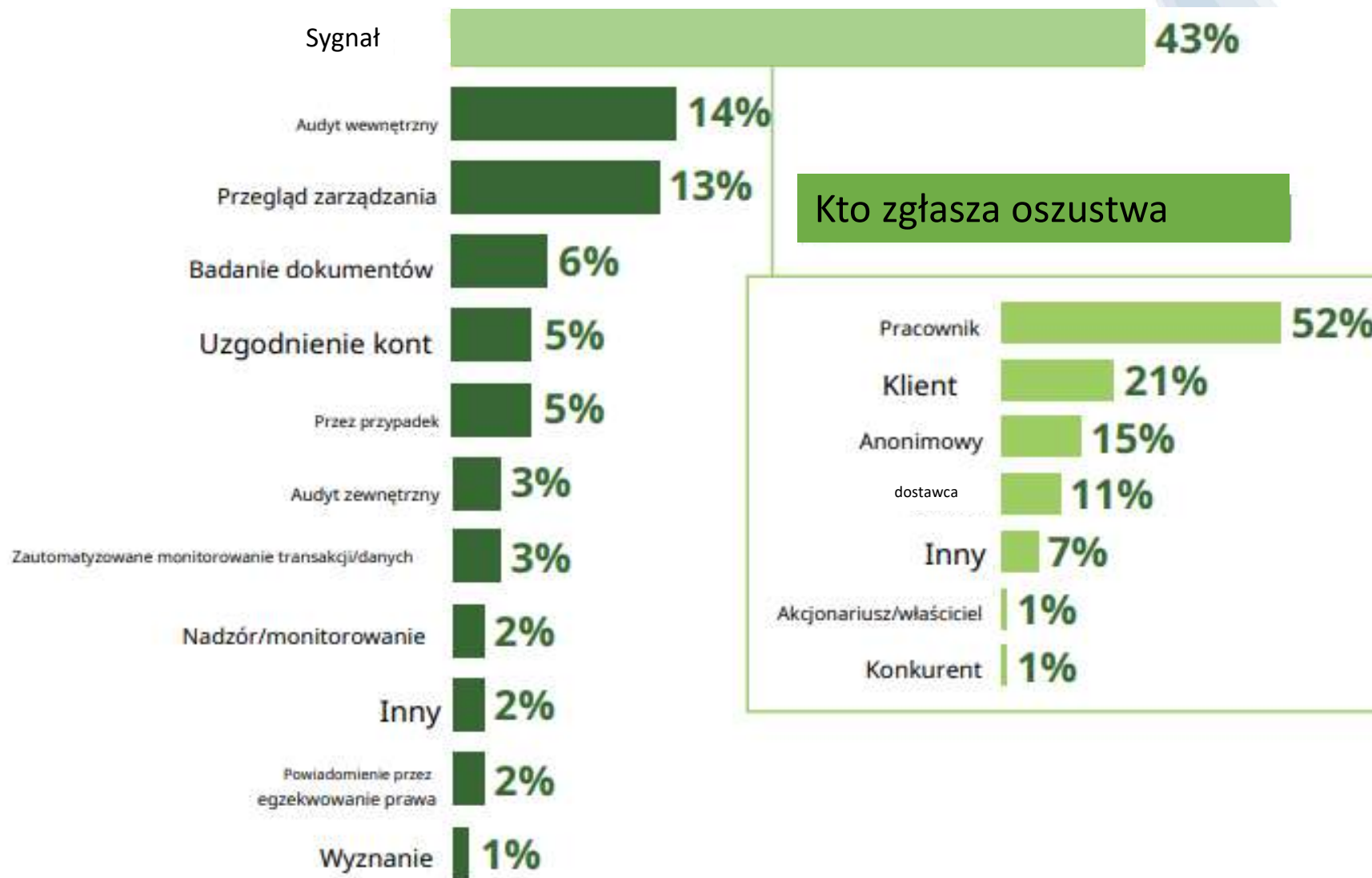
Ukrywanie oszustw zawodowych

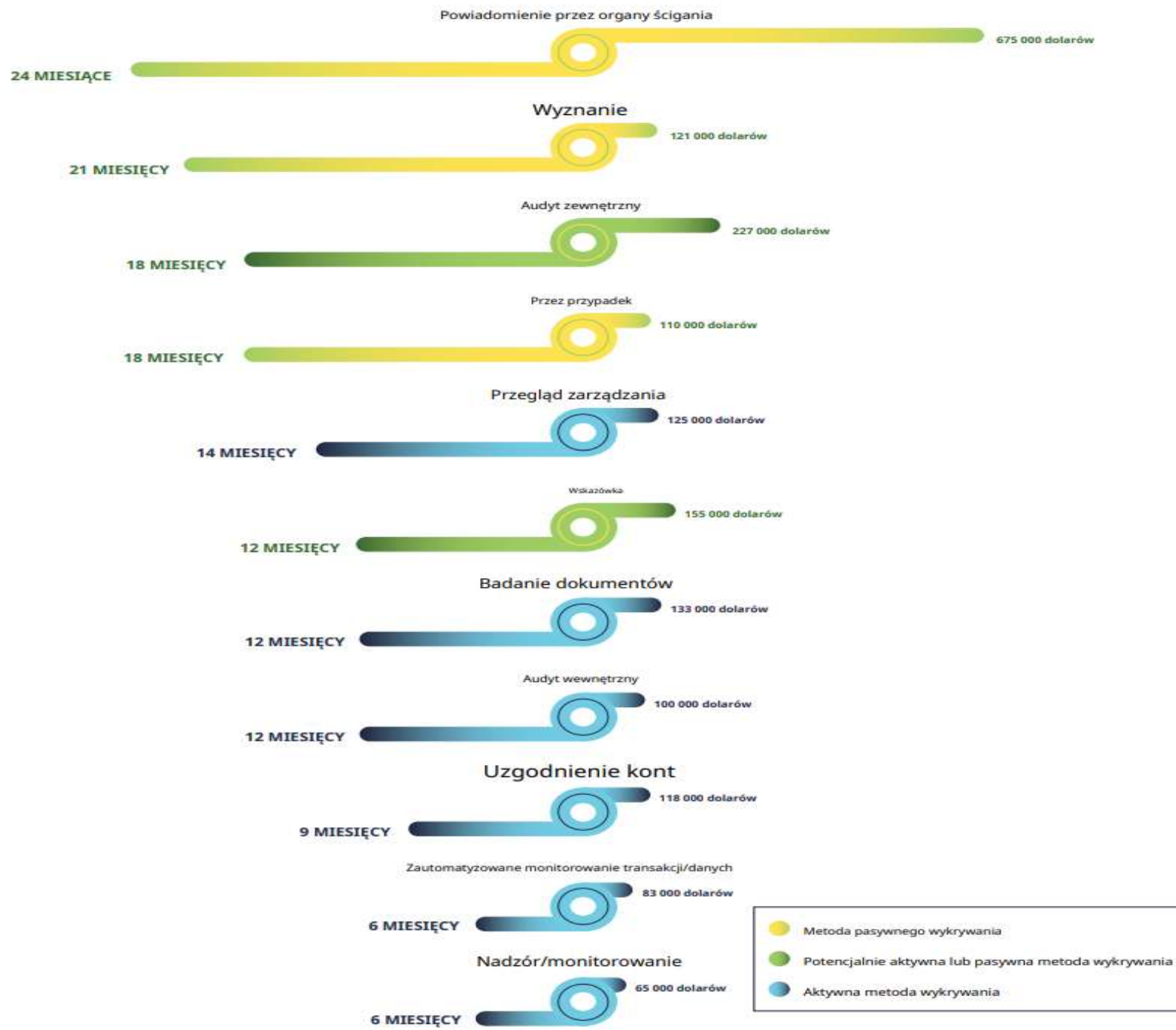
Wykrywanie

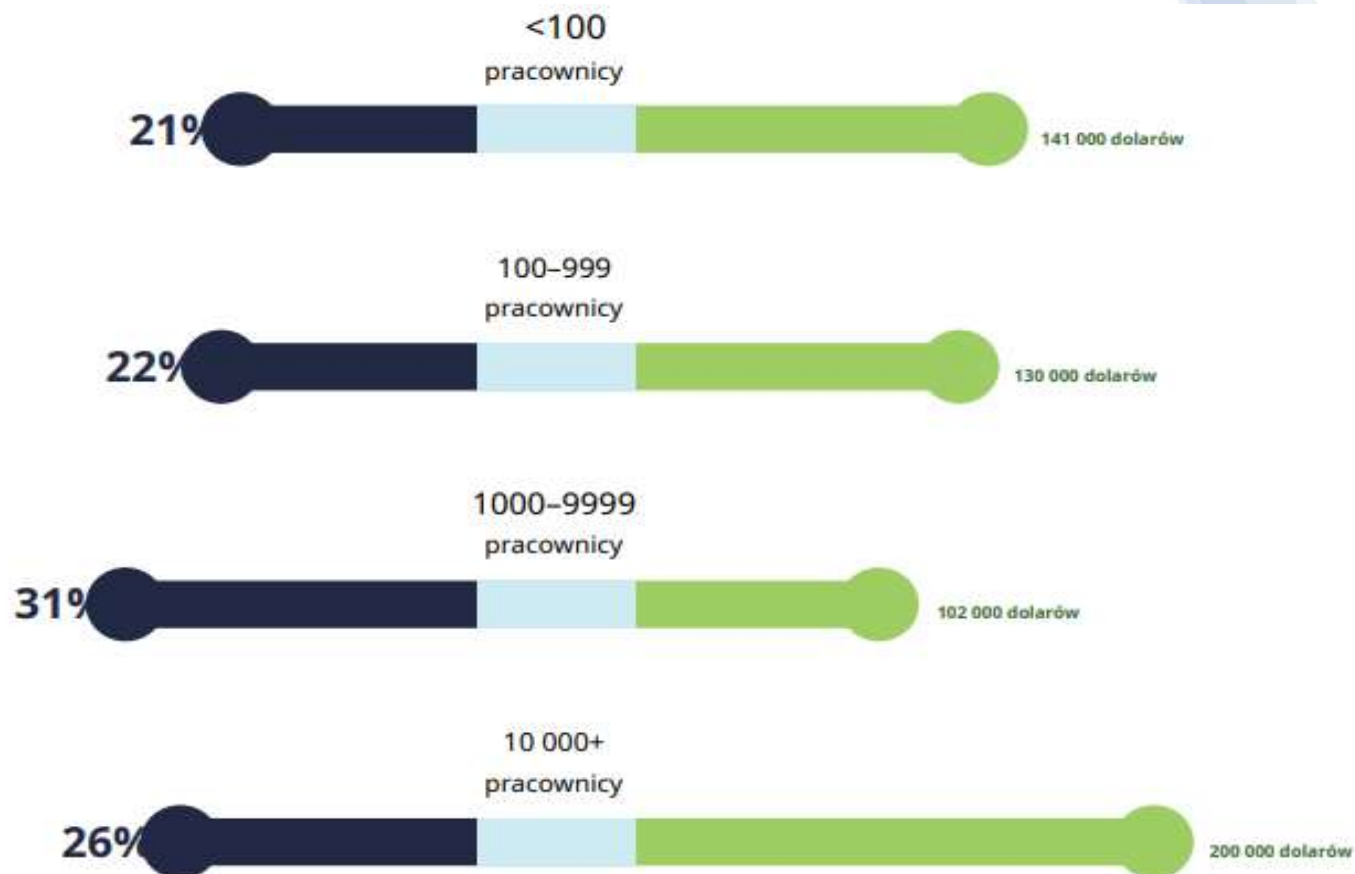
Oszustwa zawodowe - wykrywanie

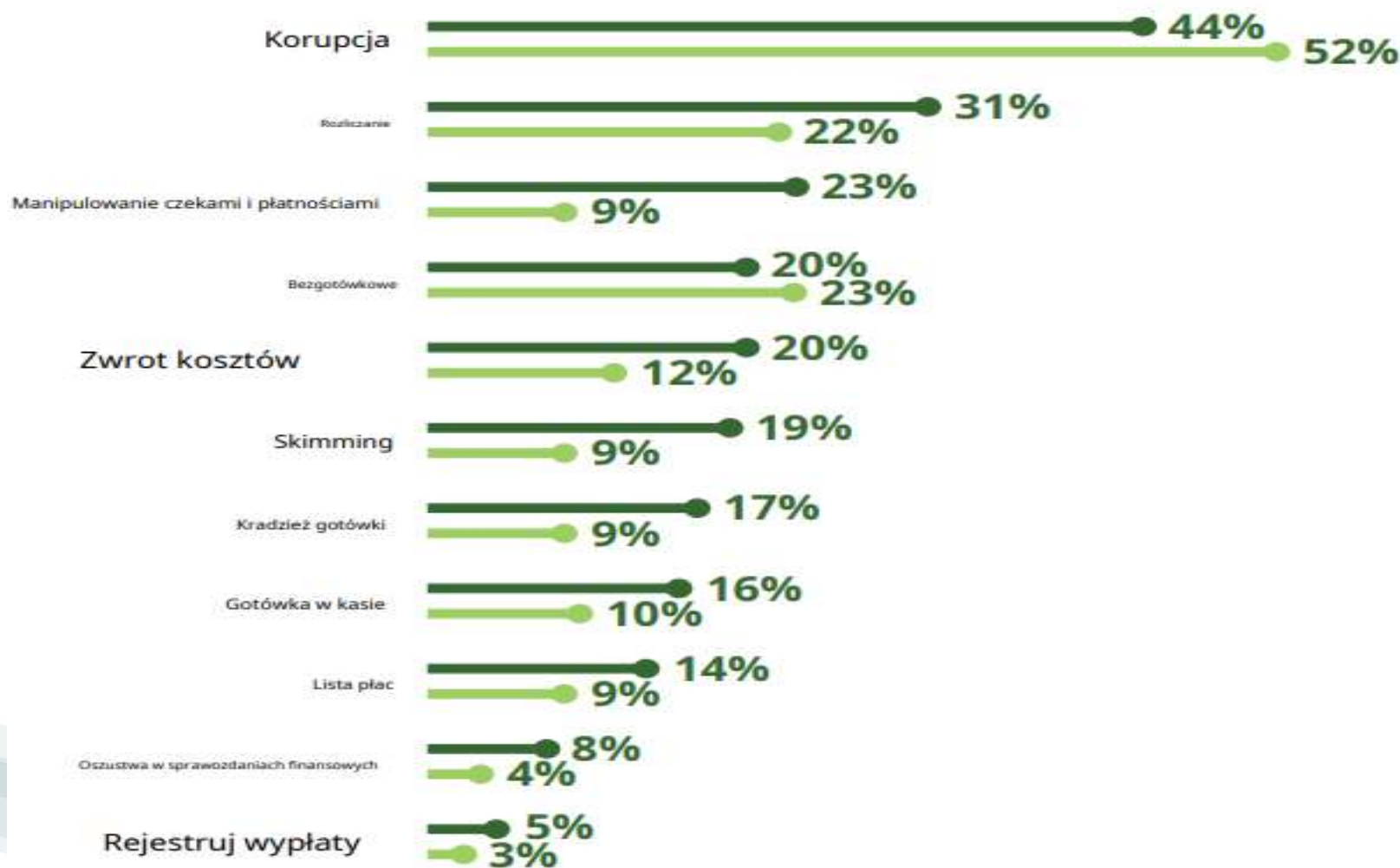
Metoda wykrywania, wielkość straty i czas trwania oszustwa

Ryzyko oszustw zawodowych a wielkość organizacji

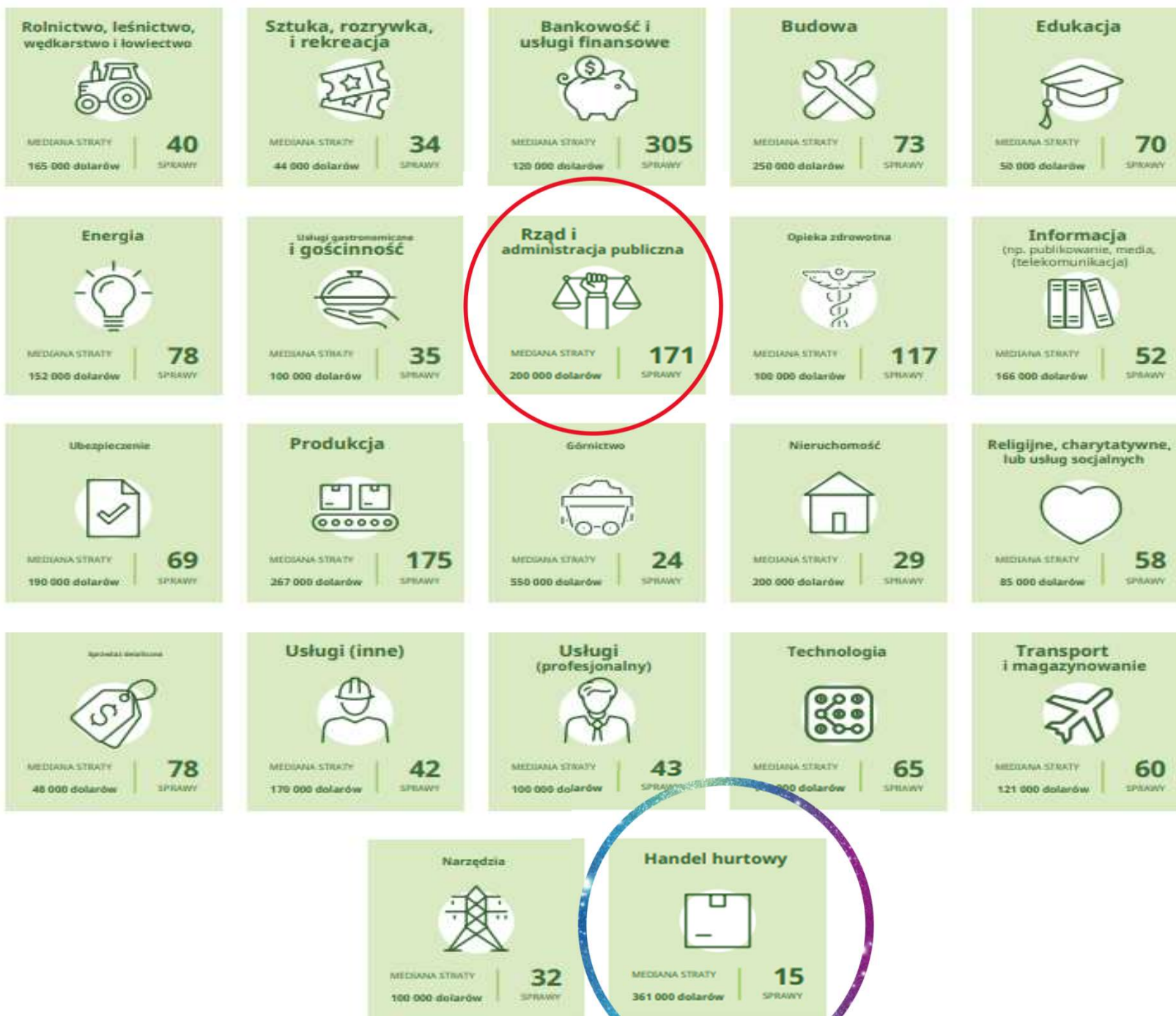

Schematy oszustw, a wielkość organizacji

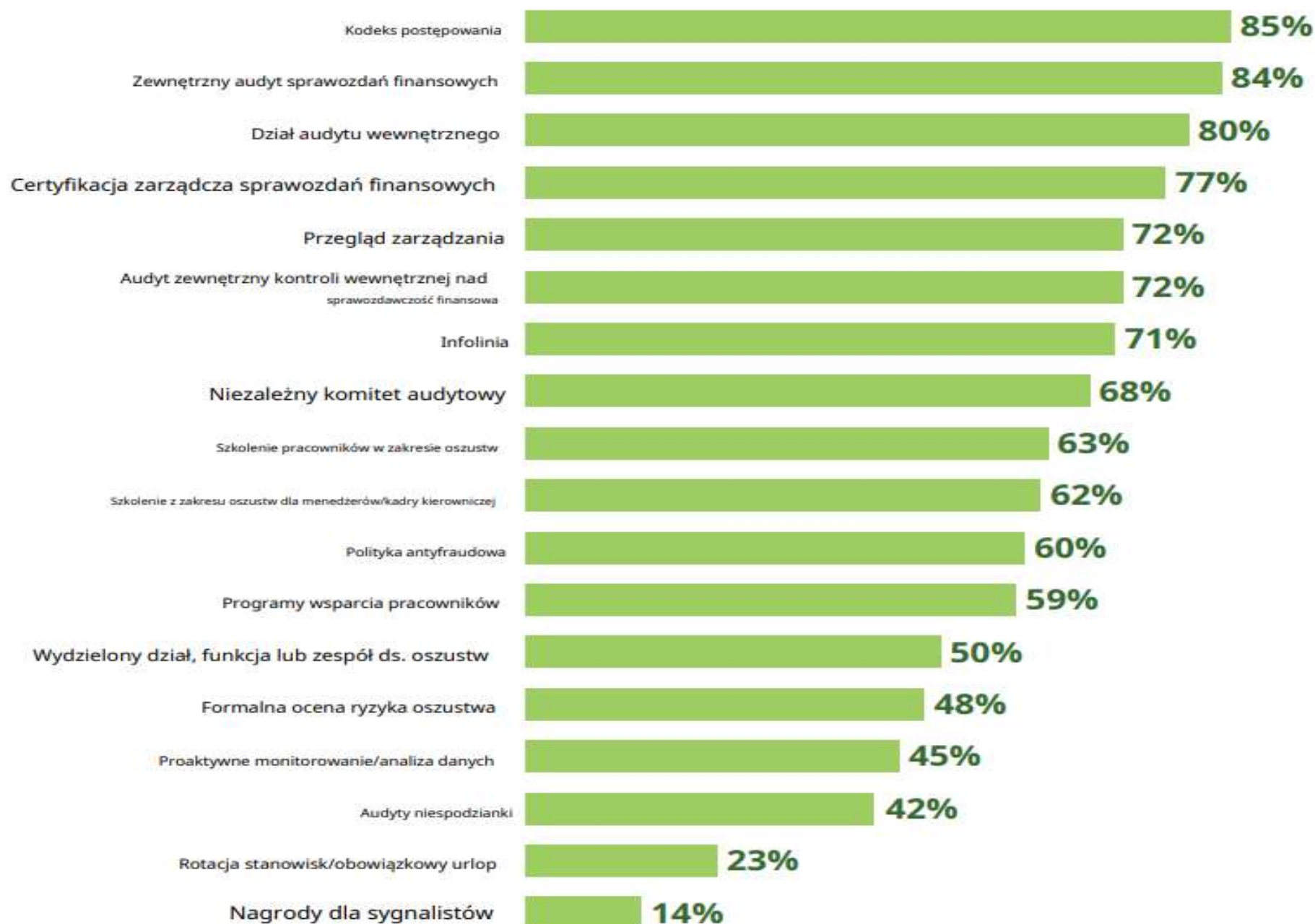

Oszustwa zawodowe, a branża w której działa organizacja

PROGR@M
WIEDZA I UMIEJĘTNOŚCI
= KOMPETENCJE

Kontrole antyfraudowe w organizacjach ofiar

Skuteczność kontroli wykrywania oszustw

Obecność kontroli antyfraudowych
jest powiązany z

NIŻEJ

straty z tytułu oszustw

I

SZYBCIEJ

wykrywanie oszustw

Więcej **NIŻ POŁOWA** przypadków
nastąpiło z powodu:

32%

Brak kontroli wewnętrznej

19%

Nadpisanie istniejących kontroli

82

% organizacji zmodyfikowało kontrole
zapobiegające oszustwom po ich wykryciu

95%

Oczekiwało, że zmiany te skutecznie
zapobiegą przyszłym oszustwom

Szkolenia w zakresie świadomości oszustw

Coraz większy odsetek organizacji zapewnia

SZKOLENIE W ZAKRESIE ŚWIADOMOŚCI OSZUSTW DLA ICH PRACOWNIKÓW

Szkolenie w zakresie świadomości oszustw

PRACOWNICY

Szkolenie w zakresie świadomości oszustw

MENEDŻEROWIE/KIEROWNICY

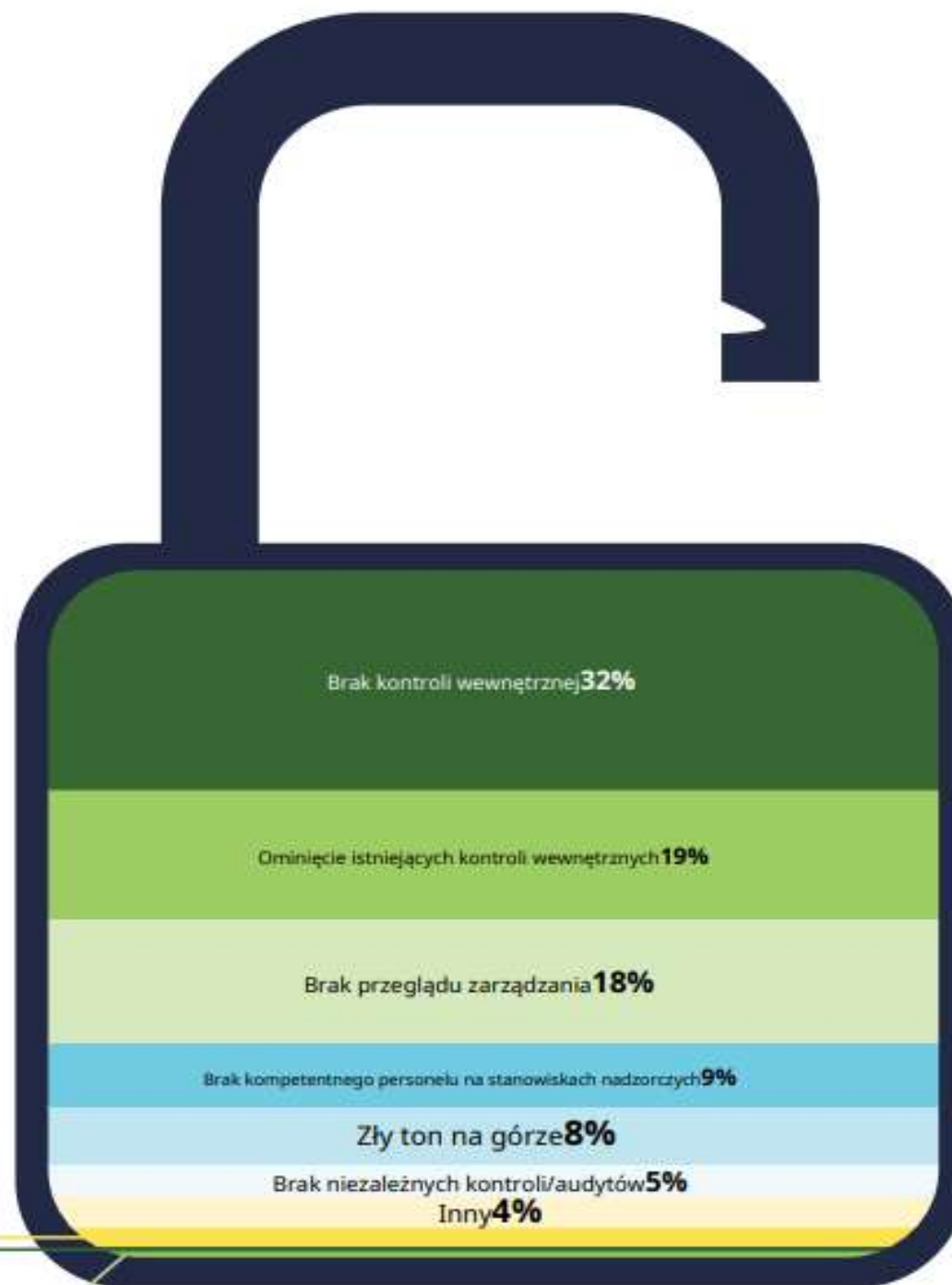

Brak pracownika
edukacja na temat oszustw **3%**

Brak jasnych linii
kompetencyjnych **1%**

Brak raportowania
mechanizm **1%**

Słabości kontroli wewnętrznej przyczyniające się do oszustw zawodowych

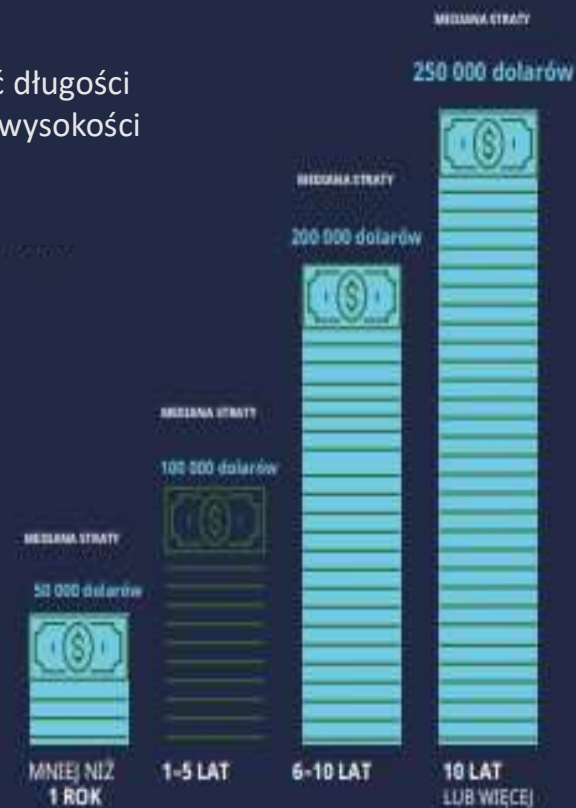
Sprawcy oszustw zawodowych

Najczęstsze przypadki

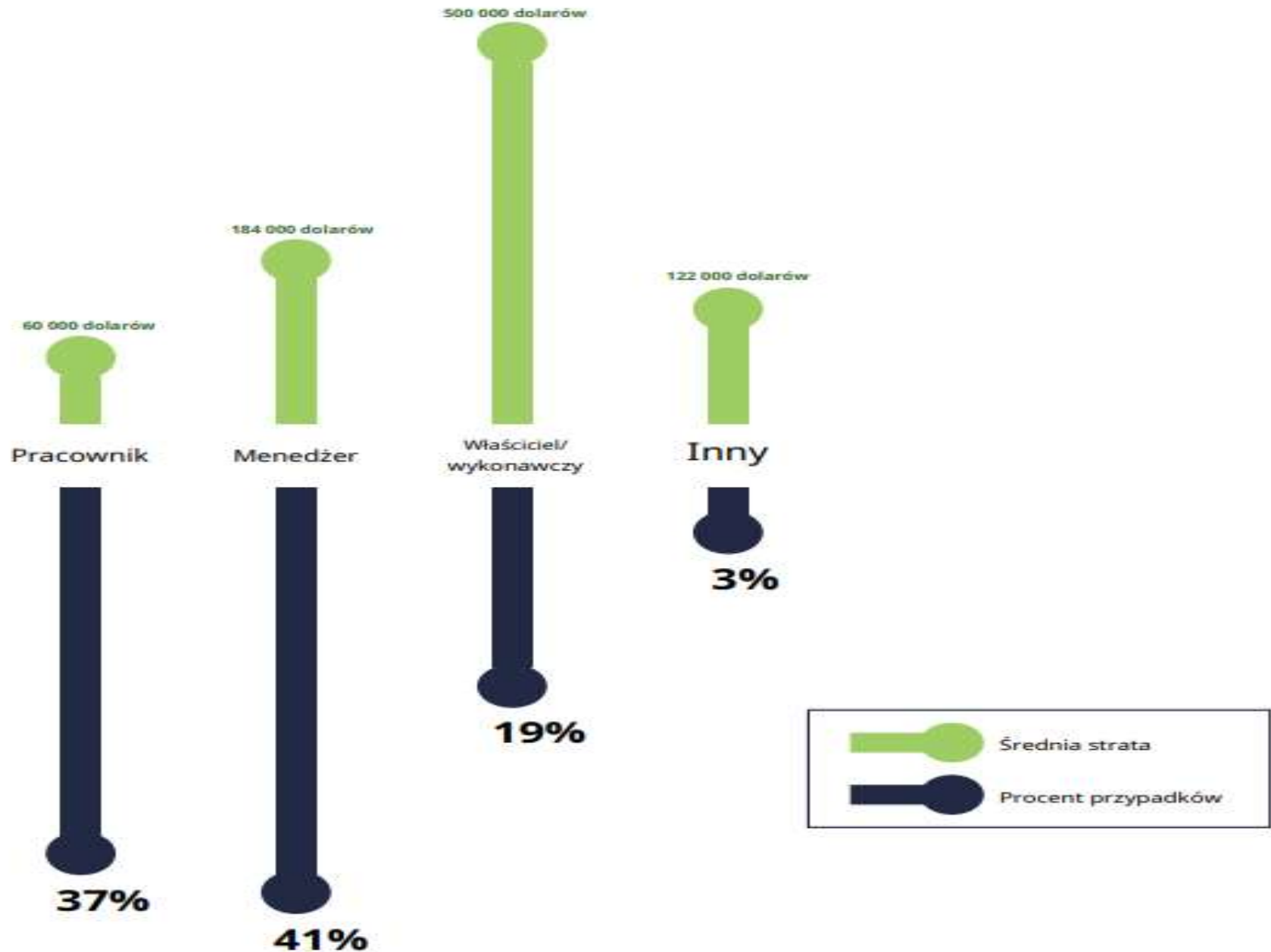

Zależność długości pracy od wysokości straty

Źródło: ACFE Global Fraud Survey

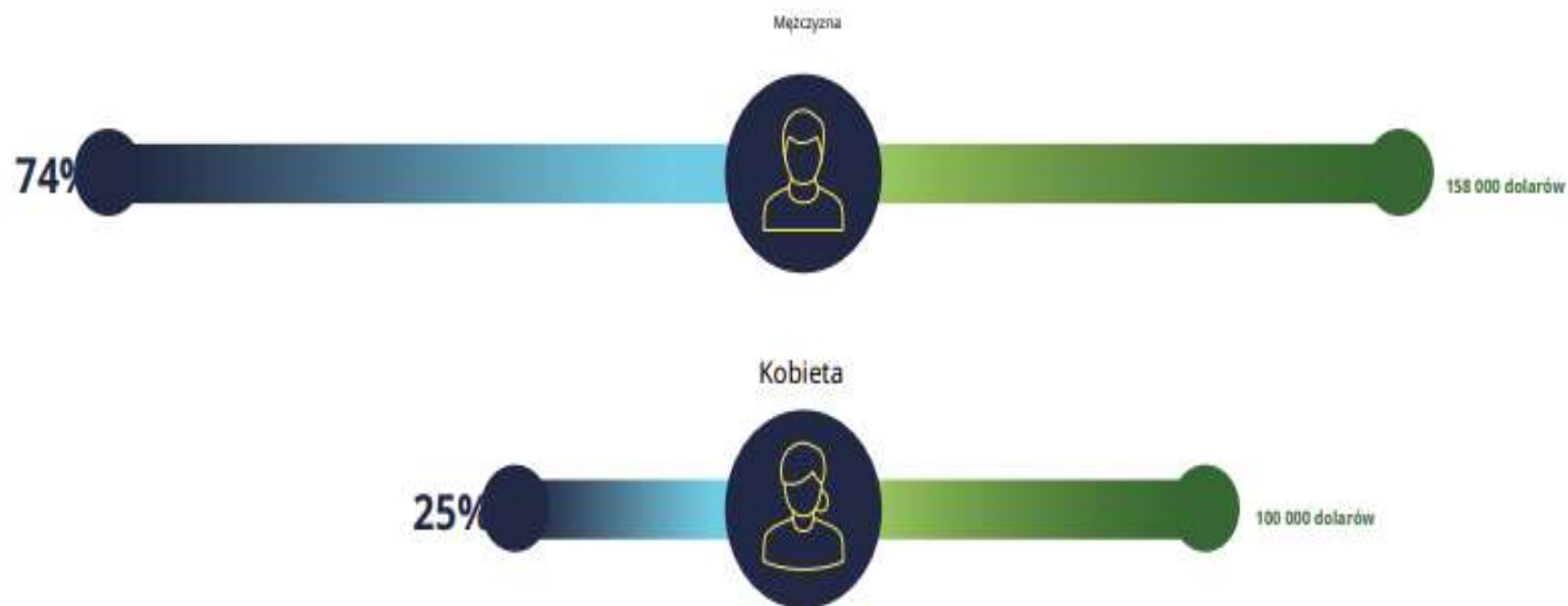
Autorytet sprawcy, a oszustwo zawodowe

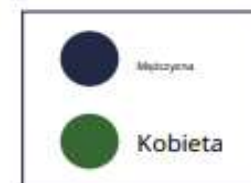
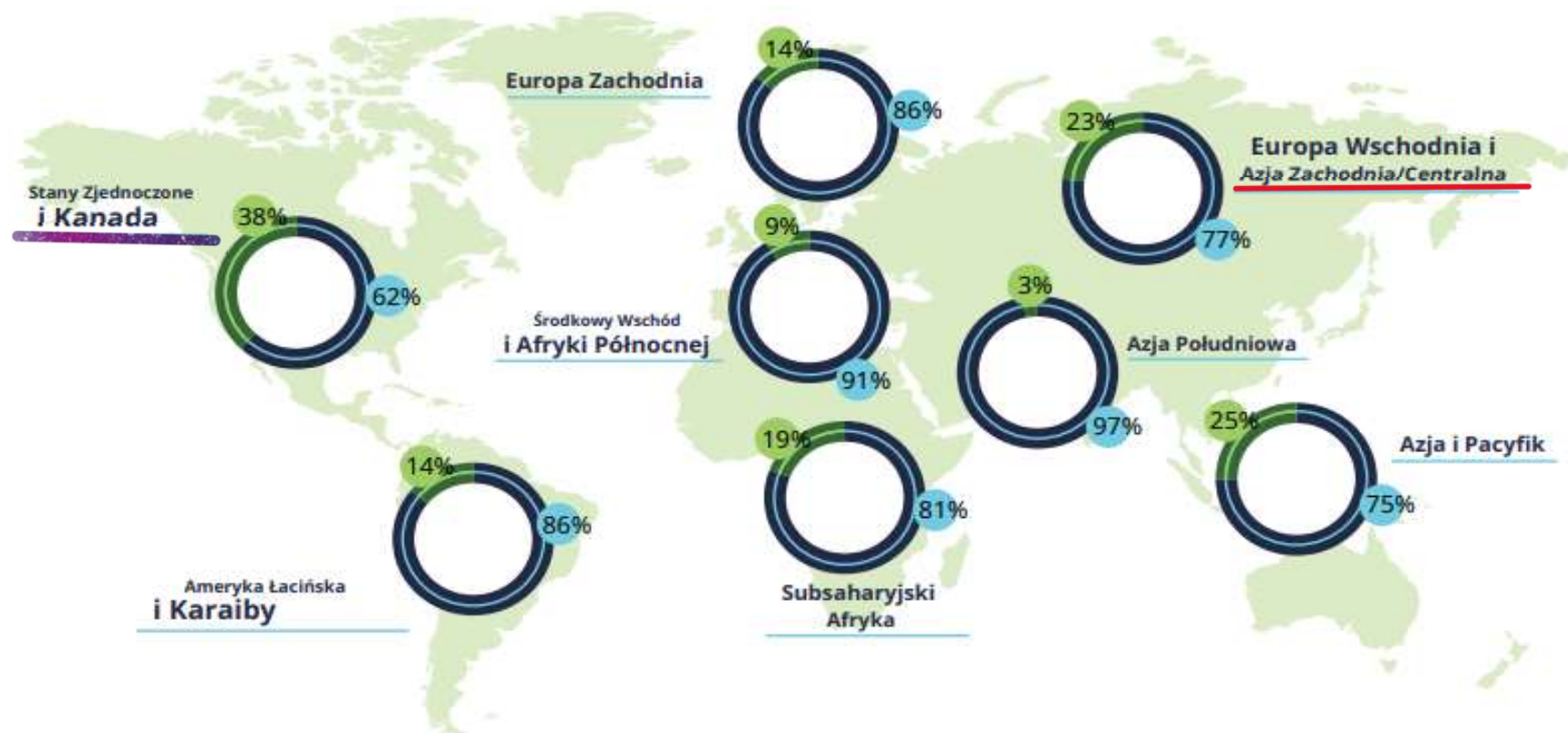
Pozycja, a oszustwa zawodowe

Płeć sprawcy

Płeć i region sprawcy

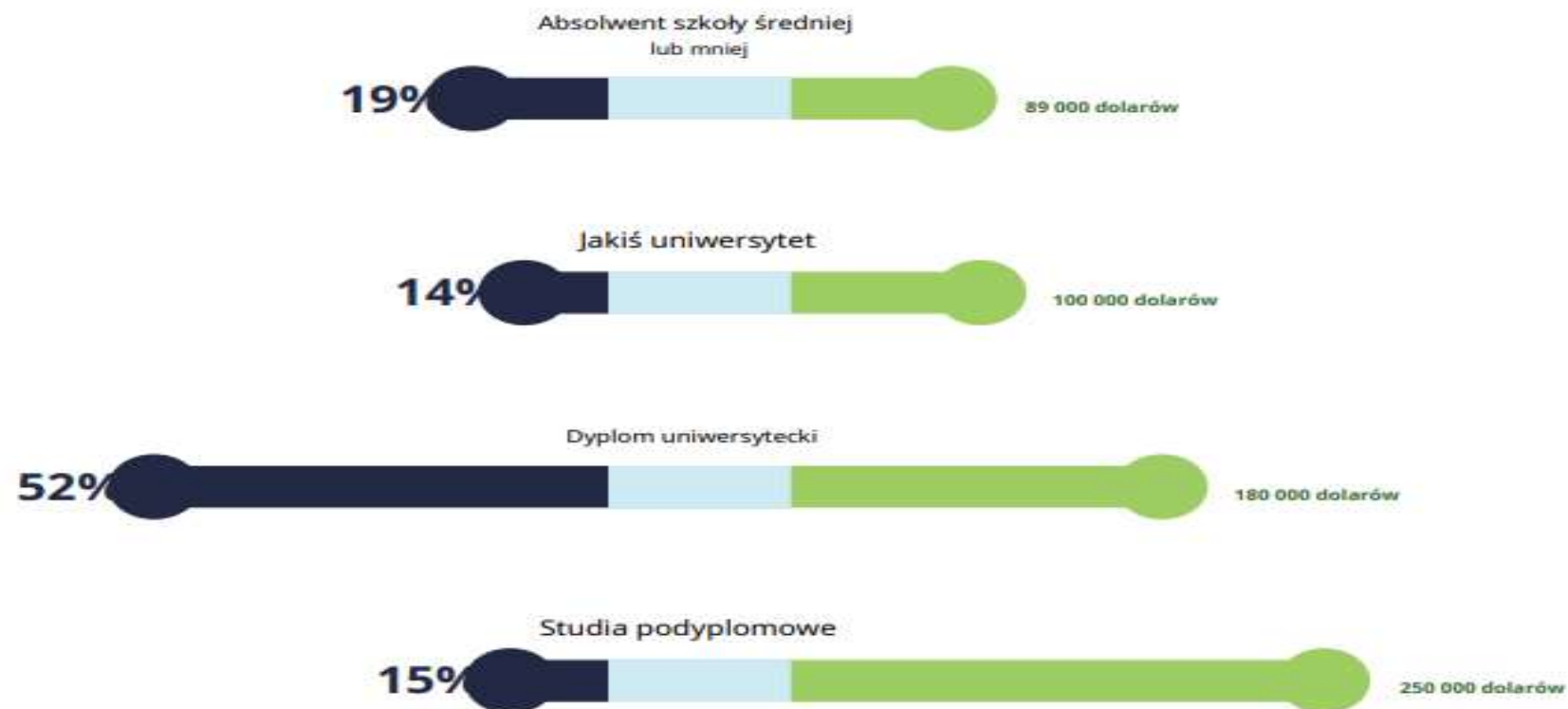

Wiek sprawcy

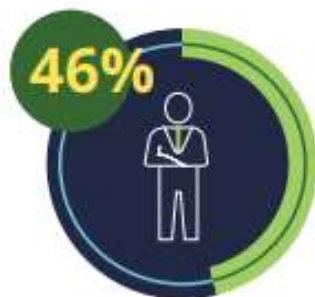
Rys. 48 JAK WIEK SPRAWCY MA ZWIĄZEK Z OSZUSTWEM ZAWODOWYM?

Wykształcenie sprawcy

Zmowa sprawców

JEDEN
SPRAWCA

75 000 dolarów MEDIANA STRATY

**DWA
SPRAWCY**

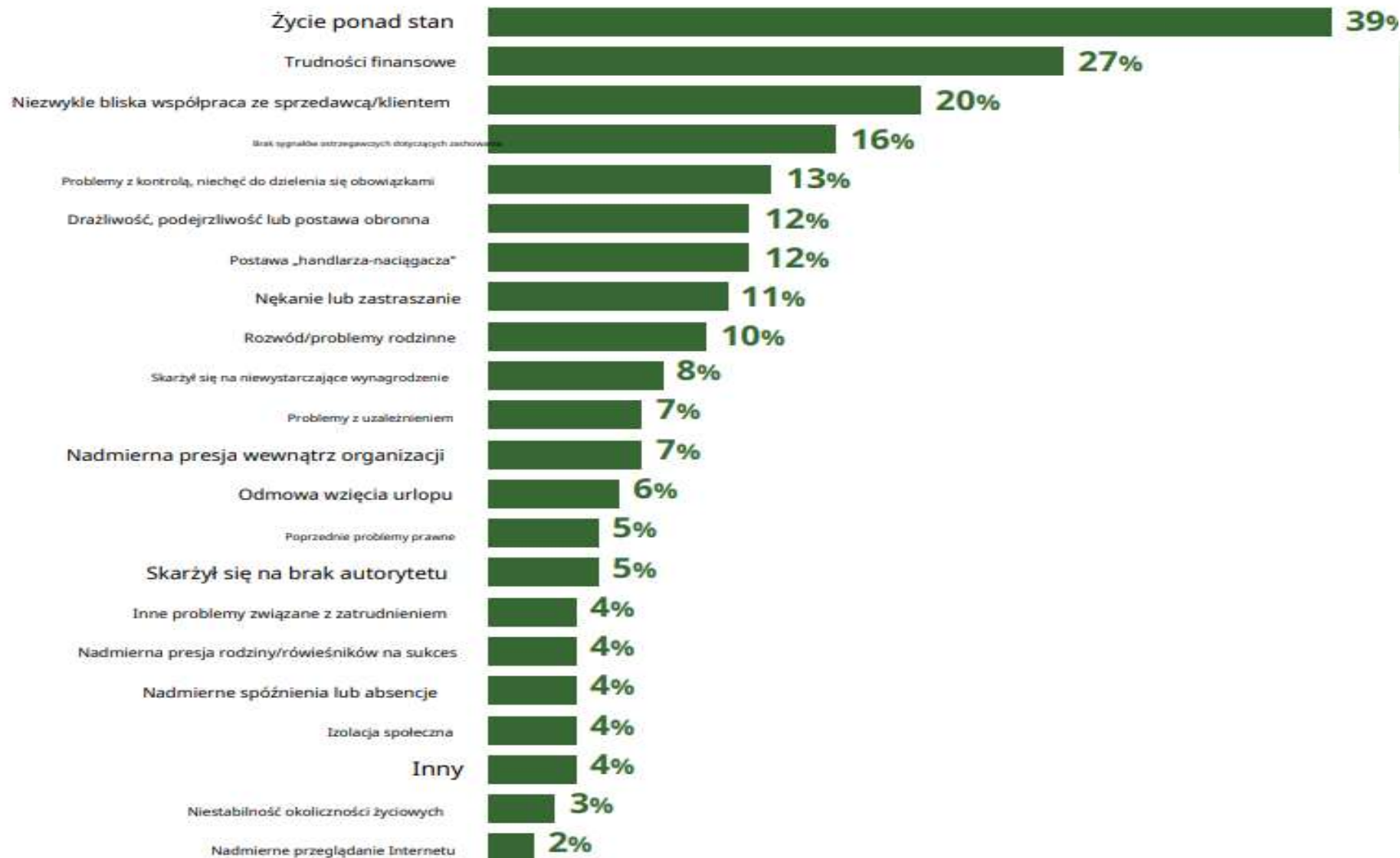
135 000 dolarów MEDIANA STRATY

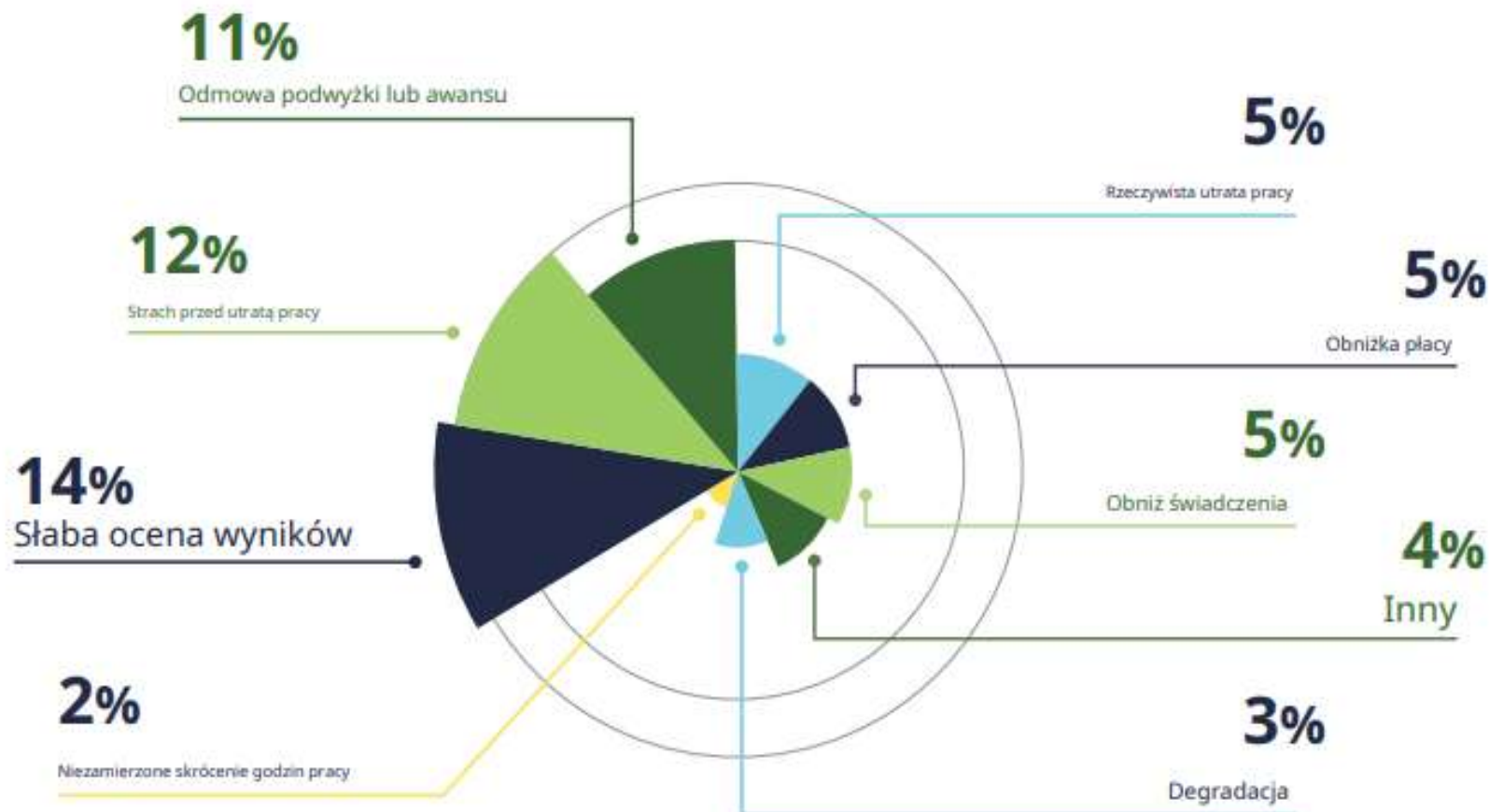
TRZY LUB WIĘCEJ
SPRAWCY

329 000 dolarów MEDIANA STRATY

Czerwone flagi w oszustwach zawodowych

Przykładowe przyczyny oszustw zawodowych (związane z polityką kadrową)

Karanie sprawców

SKUPIENIE REGIONALNE

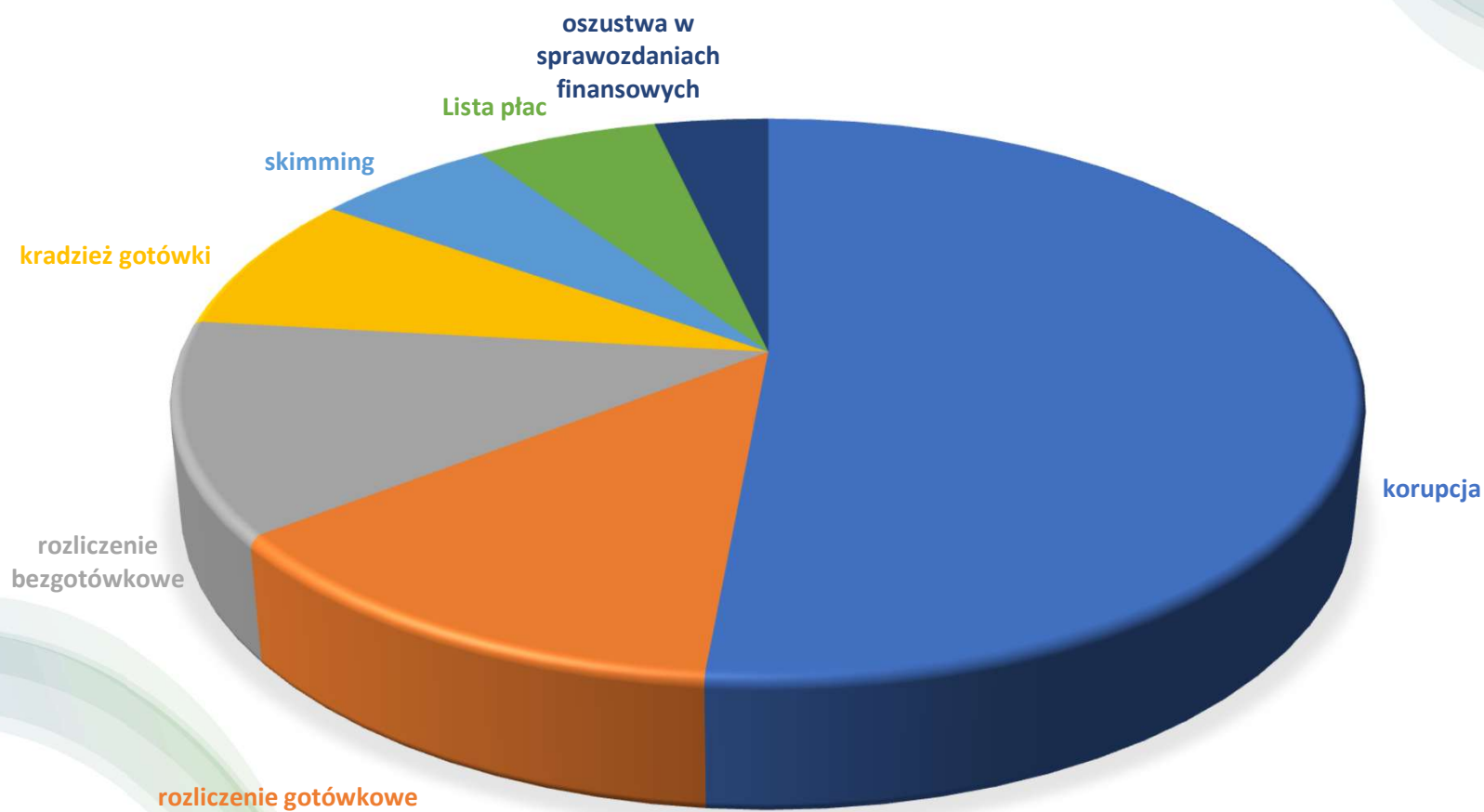
EUROPA WSCHODNIA I AZJA ZACHODNIA/ŚRODKOWA

MEDIANA STRATY:

200 000 dolarów

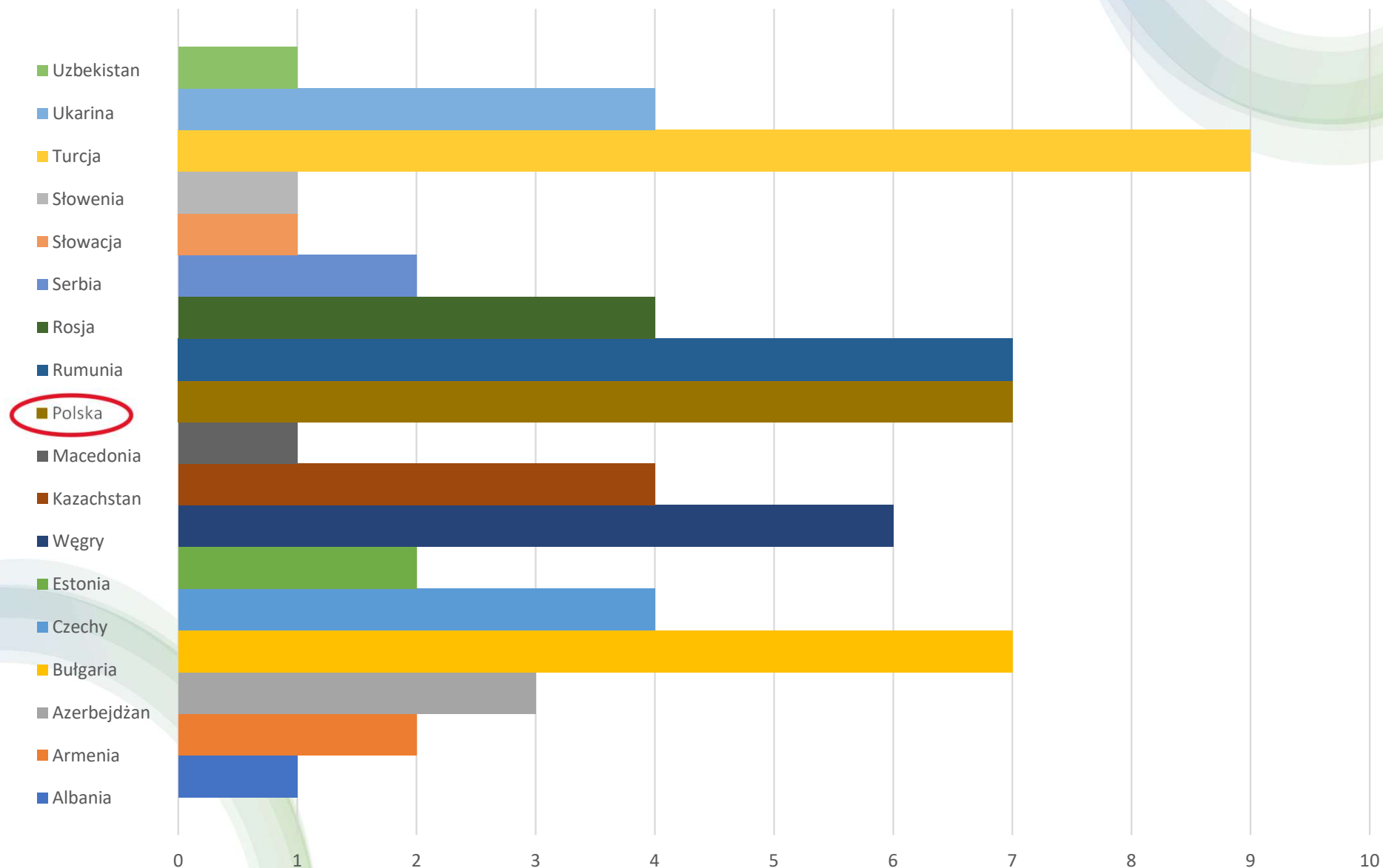

Najczęstsze oszustwa zawodowe

Przypadki według kraju

Tytuł wykresu

LISTA KONTROLNA ZAPOBIEGANIA OSZUSTWOM

Zapobieganie oszustwom w pierwszej kolejności jest najbardziej opłacalnym sposobem ograniczenia strat z tytułu oszustw. Ta lista kontrolna została zaprojektowana, aby pomóc organizacjom przetestować skuteczność środków zapobiegających oszustwom. Dodatkowe wskazówki, zasoby i narzędzia do zarządzania ryzykiem oszustw organizacyjnych można znaleźć na stronie [ACFE.com/Narzędzia do wykrywania oszustw](https://www.acfe.com/Narzedzia-do-wykrywania-oszustw).

1. Czy zapewniane jest regularne szkolenie wszystkich pracowników organizacji w zakresie przeciwdziałania oszustwom?
 - ☐ Czy pracownicy wiedzą i rozumieją jak rozpoznawać działania stanowiące oszustwa?
 - ☐ Czy koszty oszustw obciążają organizację i wszyscy pracownicy organizacji wiedzą o utraconych zyskach, niekorzystnym wizerunku, potencjalnej utracie pracy i obniżone morale i produktywność—czy zostało to wyjaśnione wszystkim pracownikom?
 - ☐ Czy pracownicy wiedzą, gdzie szukać porady w przypadku niepewności etycznej decyzje i czy stworzone zostało środowisko do swobodnej wypowiedzi?
 - ☐ Czy organizacja stosuje politykę zerowej tolerancji wobec oszustw, która została zakomunikowana wszystkim pracownikom ?

2. Czy skuteczne są rozwiązania pozwalające na zgłaszanie oszustw w organizacji?

☐ Czy pracownicy zostali przeszkoleni, jak przekazać obawy dotyczące znanych lub potencjalnych wykroczeń ?

☐ Czy organizacja udostępniła wszystkim pracownikom jeden lub więcej kanałów zgłaszania

wykroczeń lub odstępstw (np. zewnętrzna infolinia, dedykowany adres e-mail - skrzynka

odbiorcza lub formularz internetowy)?

☐ Czy zasoby sygnalistów są utrzymywane i dostępne dla wszystkich pracowników?

☐ Czy pracownicy mają zapewnienie (ufają), że mogą zgłaszać podejrzaną aktywność

anonimowo i/lub poufnie i bez obaw przed represjami?

☐ Czy pracownikom wyjaśniono, że zgłoszenia podejrzanej aktywności będą szybko i

dokładnie sprawdzane?

☐ Czy wprowadzono zasady i mechanizmy zgłaszania rozszerzyć w stosunku do dostawców, klientów i innych zewnętrznych podmiotów?

☐ Czy mechanizmy zgłaszania obejmują: możliwość zgłaszania w trybie 24 godziny na dobę,

7 dni w tygodniu?

3. Czy wprowadzono proaktywne środki pozwalające na zwiększenie postrzegania przez pracowników wykrywanie oszustw oraz czy proaktywne środki ogłoszono pracownikom?

☐ Czy możliwe jest dokonanie agresywnego oszustwa i jednocześnie wystąpienie biernej

postawy w zakresie poszukiwania słabości / sprawcy ?

☐ Czy przeprowadzane są audyty ad-hoc, w celu identyfikacji oszustw oprócz regularnie

przeprowadzanych i zaplanowanych audytów?

☐ Czy stosowane są proaktywne techniki analizy danych pozwalające na identyfikację

oszustw, jeśli tak, czy stosuje się takie techniki w odniesieniu do całej organizacji?

☐ Czy menedżerowie aktywnie przeprowadzają kontrole procesów, kont lub transakcje w

celu zapewnienia przestrzegania polityki i oczekiwań firmy?

4. Czy klimat/ton zarządzania na najwyższym szczeblu jest odpowiedni uczciwości i prawości?

- ☐ Czy pracownicy są okresowo ankietowani aby określić, w jakim stopniu wierzę, że zarząd działa uczciwie i uczciwość?
- ☐ Czy cele dotyczące wydajności są realistyczne i jasno przekazane?
- ☐ Czy cele zapobiegania oszustwom zostały osiągnięte – włączono rozwiązania pozwalające na ocenę wydajności i skuteczności mechanizmów przez menadżerów?
- ☐ Czy organizacja ustanowiła, wdrożyłem i przetestowałem proces nadzoru nad ryzykiem oszustw wyższej kadry kierowniczej lub innych osób odpowiedzialnych za zarządzanie ?

5. Czy przeprowadzane są oceny ryzyka oszustwa pozwalające proaktywnie identyfikować i łagodzić potencjalne podatności firmy na zagrożenia wewnętrzne i oszustwo zewnętrzne?

☐ Czy oceny ryzyka oszustw są regularnie aktualizowane (np. corocznie), jak również po czasach znaczących organizacyjnie lub zmiany środowiskowe?

☐ Czy wyniki ryzyka oszustwa ocena udostępniona odpowiednim poziomów zarządzania

i wykorzystywane są do przeglądu i aktualizacji systemu zapobiegania oszustwom w organizacji?

6. Czy wdrożono skuteczne mechanizmy kontroli zapobiegające wystąpieniu oszustwom i skutecznego działania następnego, w tym

- ☐ Prawidłowy podział zadań i obowiązków pracowników,
- ☐ Adekwatne uprawnienia w systemie informatycznym.
- ☐ Wdrożenie zabezpieczeń fizycznych.
- ☐ Stosowanie rotacji na stanowiskach pracy.
- ☐ Obowiązkowe urlopy pracowników.

7. Czy dział audytu wewnętrznego, jeżeli istnieje, ma odpowiednie zasoby i uprawnienia do skutecznego i bezproblemowego działania bez wpływ kadry kierowniczej wyższego szczebla na wyniki badań?

8. Czy polityka zatrudnienia obejmuje następujące elementy: (jeśli jest to dozwolone przez prawo)?

- ☐ Weryfikacja pracownika u poprzedniego pracodawcy
- ☐ Weryfikacja przeszłości karnej
- ☐ Weryfikacji zadłużenia (kontrole kredytowe)
- ☐ Badanie narkotykowe
- ☐ Weryfikacja wykształcenia
- ☐ Sprawdzenie referencji

9. Czy istnieją programy wsparcia pracowników, aby pomóc pracownikom zmagającym się z uzależnieniami, problemami finansowymi, złym stanem zdrowia psychicznego/emocjonalnego?

10. Czy w organizacji obowiązuje polityka otwartych drzwi, która pozwala pracownikom swobodnego mówienia o presji i kierownictwo zapewnienia łagodzenie pojawiających się kwestii ?

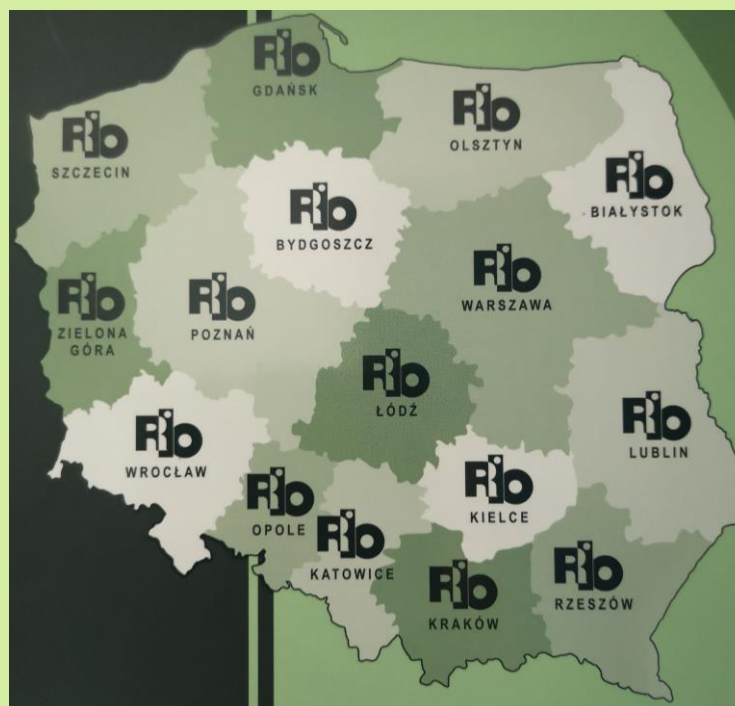
11. Czy przeprowadzane są regularne, anonimowe badania ankietowe oceny morale pracowników?

Dziękuję za uwagę.

Grażyna Felisiak
g.felisiak.acfepolska@gmail.com

REGIONALNE IZBY OBRACHUNKOWE – PAŃSTWOWY ORGAN NADZORU I KONTROLI FINANSOWEJ JST *DZIAŁALNOŚĆ W 2023 r.*

NADZORCZA

195.643
zbadanych uchwał
i zarządzeń

OPINIODAWCZA

22.279 opinii

REGIONALNE IZBY
OBRACHUNKOWE -
organ nadzoru
nad działalnością
jst w sprawach
finansowych
(art. 171 ust. 2
Konstytucji)

Działalność w 2023 r.

KONTROLNA

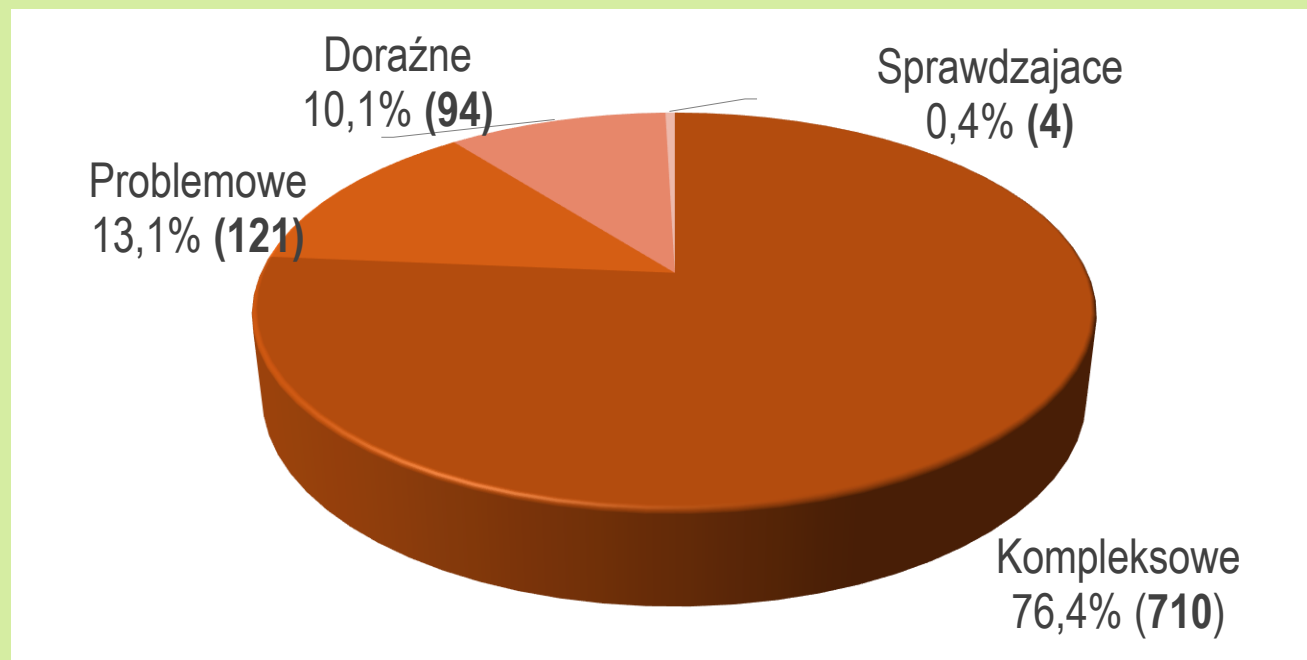
929 kontroli
(w tym 710
kompleksowych)

INFORMACYJNA i INSTRUKTAŻOWA

73 szkolenia
(7572 uczestników)
987 pisemnych
odpowiedzi/wyjaśnień

Kontrola RIO w zakresie gospodarki finansowej, w tym realizacji zobowiązań podatkowych oraz zamówień publicznych, opiera się na kryteriach zgodności z przepisami prawa oraz zgodności dokumentacji ze stanem faktycznym.

W 2023 r. przeprowadzono kontrole (929):

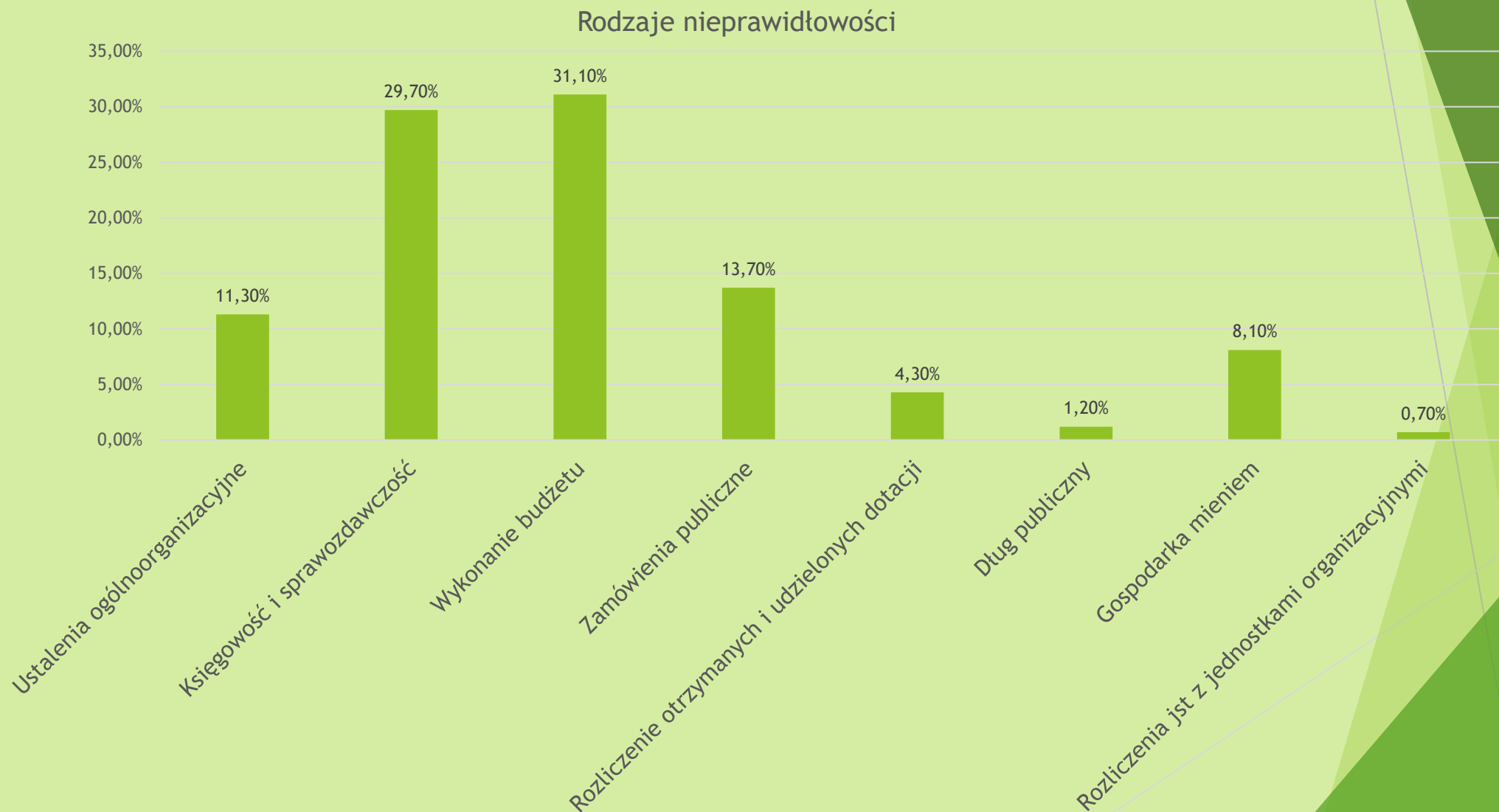
Podział

Administracyjny Polski
Dane na 01.01.2023 r.

- 16 województw,
- 314 powiatów i 66 miast na prawach powiatu,
- 2477 gmin,

W rezultacie przeprowadzonych czynności kontrolnych w 2023 r. stwierdzono **9 848** nieprawidłowości (ujętych w 13 138 wniosków).

Rodzaje nieprawidłowości – dane za 2023 r.

Korzyści finansowe uzyskane w wyniku ustaleń kontrolnych w 2023 r.

Zagadnienie	Korzyści finansowe w 2023 r. (ogółem w tys. zł)
• dochody budżetowe	20 334,8
• wydatki budżetowe	495,0
• zamówienia publiczne	2 090,9
• rozliczenie otrzymanych i udzielonych dotacji	216,1
• gospodarka mieniem	9,1

Zawiadomienia do innych organów

Zawiadomienia, wnioski i sygnalizacje		Liczba
- do ministrów i kierowników urzędów centralnych		20
- do wojewodów		11
- do organów ścigania - prokuratury i policji		16
- do kierowników innych jednostek		6
- do komisji orzekających i rzeczników dyscypliny finansów publicznych	ogółem	379
	wg osób	443
	wg czynów	1 548
- do innych organów*		15

* Centrum Projektów Polska Cyfrowa, Delegatura CBA, Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska, Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Państwowa Inspekcja Pracy, Urząd Skarbowy, Najwyższa Izba Kontroli, Narodowa Agencja Programu Erasmus, Gminny organ podatkowy, Krajowy Ośrodek Wsparcia Rolnictwa

Zawiadomienia do innych organów

Do rzeczników dyscypliny finansów publicznych skierowano łącznie **379** zawiadomień o ujawnionych okolicznościach wskazujących na naruszenie dyscypliny finansów publicznych obejmujących **1 548** różnego rodzaju czynów, za popełnienie których odpowiedzialność ponosiły **443** osoby.

Dziękujemy za uwagę